

from CHAINS
to BRIDGES

Co-funded by
the European Union

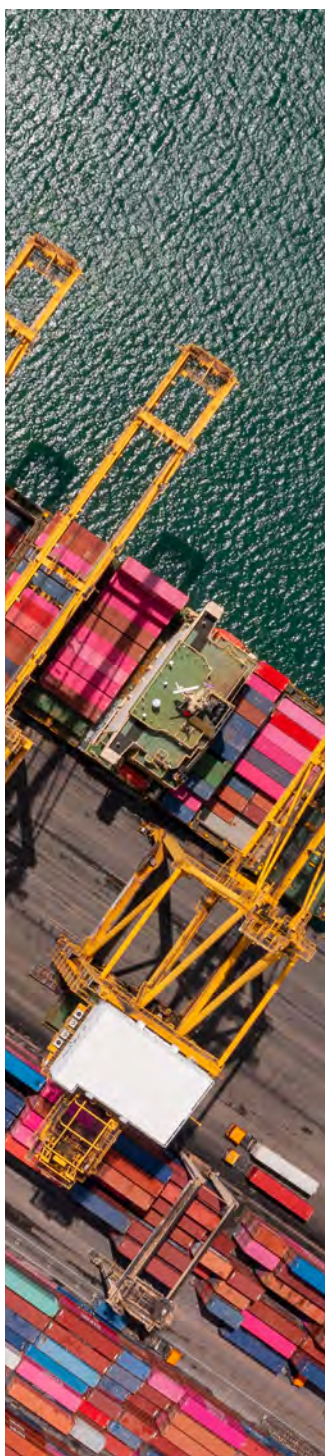

from CHAINS to BRIDGES toolkit

Młodzi ludzie jednoczący się na rzecz świadomej konsumpcji
oraz sprawiedliwej produkcji w ramach globalnych
łańcuchów dostaw

Spis treści

Moduł 1 - Zrozumienie koncepcji łańcuchów dostaw	06
1.1 Jak działają łańcuchy dostaw	06
1.2 Historyczne praktyki ukształtowały dzisiejszy światowy handel	09
<hr/>	
Moduł 2 – Ludzie i Planeta stojący za produktami	11
2.1 Wpływ na Prawa Człowieka	11
2.2 Wpływ na środowisko i ekologię	14
<hr/>	
Moduł 3 – Bądź świadomym konsumentem i dokonuj zmian	17
3.1 Dlaczego rzecznicтво?	18
3.2 Umiejętność korzystania z mediów	24
3.3 Dlaczego warto zaangażować się w działania na rzecz łańcucha dostaw?	28
3.4 Wymiar europejski	29
<hr/>	
Moduł 4 – W praktyce: Działani & Metody	30
<hr/>	
Działania konsorcjum	66
<hr/>	
Słownik	70

Podziękowania

Przewodnik pt. „from CHAINS to BRIDGES toolkit (Od łańcuchów do mostów)” jest dedykowany wszystkim trenerom, trenerkom i osobom pracującym z młodzieżą oraz wszystkim tym, którzy nauczają oraz opowiadają się za sprawiedliwością, prawami człowieka, jak i równością dla młodych ludzi w ich społecznościach dookoła świata. Mamy nadzieję, że niniejsze kompendium wiedzy wraz z praktycznymi narzędziami i wskazówkami posłuży jako źródło informacji dla osób, które dopiero zaczynają zajmować się etyką łańcucha dostaw oraz sprawiedliwego handlu, zapewniając łatwo dostępne informacje wspierające ich naukę i działania rzecznicze.

Specjalne podziękowania kierowane są do trenerów i trenerek młodzieży oraz ekspertów i ekspertek, którzy poświęcili swój

czas oraz włożyli wysiłek, aby przejrzeć, przetestować i ulepszyć ten przewodnik. Jesteśmy również wdzięczni osobom, które uczestniczyły i prowadziły wizytę studyjną w Brukseli, to ich pasja na rzecz uczciwego handlu oraz zaangażowanie na rzecz sprawiedliwości były siłą napędową tej pracy.

Niniejszy przewodnik został stworzony przez twórczynię projektów oraz pracowniczkę młodzieżową Corinnę

Mittlbach oraz dzięki niestrudżonym wysiłkom naszego zespołu projektowego: Hamza Al-Shayeb, Victor González, Manuela Hiegesberger, Oana Laslău, Lennart Haack oraz Ulla Fricke.

Dziękujemy Unii Europejskiej oraz Austriackiej Agencji Narodowej (OeAD) za wsparcie finansowe oraz zaangażowanie w rozwój pracy z młodzieżą.

Co-funded by the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Nazwa projektu: From Chains to Bridges - Od łańcuchów do mostów – Młodzi ludzie jednoczący się na rzecz świadomej konsumpcji oraz sprawiedliwej produkcji w ramach globalnych łańcuchów dostaw. Promowanie sprawiedliwości klimatycznej oraz praw człowieka na całym świecie.

Kod projektu: 2023-2-AT01-KA220-YOU-000177429

Czas trwania: 01/04/2024 24 - 31/03/2026

Strona internetowa: jugendeinewelt.at/engagement/bildungsarbeit/from-chains-to-bridges/

Partnerzy Projektu:

Jugend Eine Welt - Don Bosco Entwicklungszusammenarbeit | Austria | jugendeinewelt.at

Neo Sapiens SLU | Hiszpania | neo-sapiens.com

Stowarzyszenie Jeden Świat SCI Poland | Polska | poland.sci.ngo

Gutenberg | Rumunia | gutenberg.ro

Don Bosco Mission | Niemcy | donbosco-macht-schule.de

Autorzy: Hamza Al-Shayeb, Víctor González, Manuela Hiegesberger, Oana Laslău, Lennart Haack, and Ulla Fricke.

Układ graficzny i projekt: Hamza Al-Shayeb

Tłumaczenie na język polski: Bogumiła Hładki

Wykonano: Poznań, Polska
Grudzień 2025

 oead Austria's Agency for Education and Internationalisation

 from CHAINS to BRIDGES

Partnerzy Projektu:

Korzystaj z przewodnika, dziel się nim oraz powielaj go! Wystarczy wspomnieć, że pochodzi z naszego przewodnika "from Chains to Bridges Toolkit"

Dlaczego właśnie ten przewodnik

Cześć! Witamy w projekcie zatytułowanym: „Od łańcuchów do mostów” i przedstawiamy przewodnik pod tym samym tytułem. Niniejszy przewodnik zawiera wskazówki dla trenerów /trenerek i osób pracujących z młodzieżą dotyczące koncepcji i praktyki prowadzenia pozaformalnych zajęć edukacyjnych na temat łańcuchów dostaw.

Przewodnik, który trzymacie w ręce został zaprojektowany zarówno dla osób, które rozpoczynają swoją pracę z młodymi ludźmi, jak i dla tych, którzy mają już doświadczenie oraz dla tych, którzy chcą włączyć w swoją pracę z młodymi ludźmi tematy związane z łańcuchami dostaw.

Niniejsza praca powstała w ramach projektu KA2 „Od łańcuchów do mostów- Młodzi ludzie jednoczący się na rzecz świadomej konsumpcji oraz sprawiedliwej produkcji w ramach globalnych łańcuchów dostaw”, ten przewodnik stanowi odpowiedź na wyraźną potrzebę: sprawienia, aby kwestie związane z łańcuchami dostaw stały się użyteczne i istotne w pracy z młodzieżą. Zawarte tu treści oraz metody zostały oparte o wartości, takie jak dbanie o ochronę klimatu oraz prawa

Dlaczego łańcuchy dostaw są istotne w pracy z młodzieżą

Łańcuchy dostaw są niewidzialnymi systemami, które łączą konsekwencje codziennych wyborów z globalnymi systemami. To one określają pochodzenie produktów, tego, kto czerpie korzyści z ich produkcji, oraz w jaki sposób rozkładają się koszty środowiskowe i społeczne. Zrozumienie działania łańcuchów dostaw sprawia, że abstrakcyjne światowe problemy stają się konkretnymi i lokalnymi kwestiami dla młodych ludzi, które mogą śledzić, zmieniać i na, które mogą wpływać.

Decyzje dotyczące łańcucha dostaw wpływają na emisję zanieczyszczeń, wydobywanie zasobów naturalnych oraz nieuczciwe warunki pracy. Znajomość zasad łańcuchów dostaw pozwala młodym ludziom zobaczyć związek między konsumpcjonizmem a sprawiedliwością klimatyczną i społeczną. Młodzi ludzie wnoszą świeże spojrzenie na wiele spraw, umiejętność biegłego posługiwania się technologiami cyfrowymi oraz kierują się nagłymi potrzebami etycznymi. Dysponując dowodami, metodami rzecznictwa oraz kompetencjami medialnymi, potrafią przeprowadzić

kampanie społeczne, zmieniać narrację publiczną, domagać się sprawiedliwości w systemach łańcuchów dostaw. Młodzi ludzie potrafią wpływać na opinie publiczną oraz politykę w zakresie etycznej konsumpcji, przejrzystości pochodzenia produktu oraz uczciwszych warunków pracy.

Jak korzystać z tego przewodnika

Przewodnik został podzielony na cztery główne moduły. Każdy z modułów zawiera część dotyczącą efektów kształcenia, plany zajęć, notatki dla osoby prowadzącej oraz sugerowane materiały pomocnicze. Należy zawsze dopasować treść do lokalnego kontekstu oraz potrzeb uczestników/uczestniczek.

Moduł nr 1 – „Zrozumienie koncepcji łańcuchów dostaw” przedstawia proces łańcucha dostaw oraz podstawowe pojęcia (np. zaopatrzenie, produkcja, logistyka, dystrybucja). Moduł nr 1 stanowi podstawę do zrozumienia czynników kształtujących rzeczywistość międzynarodowego systemu handlu, jaki znamy dzisiaj.

Moduł nr 2 – „Ludzie i Planeta stojący za produktami” poświęcony jest etycznym aspektom łańcuchów dostaw, prawom pracowniczym, wpływowi na środowisko, równości i sprawiedliwości klimatycznej. Moduł nr 2 sugeruje działania, które pomagają wdrożyć te koncepcje w praktyce wykorzystując, umiejętności takie jak krytyczne myślenie, opowiadanie historii oraz prowadzenie kampanii społecznych.

Moduł nr 3 – „Bądź świadomym konsumentem i dokonuj zmian” łączy kwestie zachowań konsumenckich i realia łańcucha dostaw z umiejętnościami korzystania z mediów i praktyką rzecznictwa. Znajdują się tutaj wskazówki jak oceniać reklamację, rozpoznawać dezinformację, przekazywać komunikaty oparte na dowodach oraz korzystać z kanałów medialnych, aby wzmocnić głos młodych ludzi i wpływać na decydentów/decydentki.

Moduł nr 4 – „W praktyce: Działania & Metody” zawiera wiele narzędzi oraz metod przeznaczonych dla osób pracujących z młodzieżą jak prowadzić edukację oraz działania. Ten moduł zawiera gotowe do użycia plany zajęć, gry, ćwiczenia z mapowania społeczności oraz szablony kampanii społecznych, które można dostosować i wdrożyć. Zostały tu zebrane dobre praktyki od doświadczonych organizacji, które pomogą przeprowadzić zajęcia z pewnością siebie i skutecznością.

Moduł 1

Zrozumienie koncepcji łańcuchów dostaw

Poniżej przewodnik przedstawia kluczowe pojęcia związane z łańcuchem dostaw. Dowiesz się, jak one funkcjonują oraz w jaki sposób wiele obecnych praktyk dotyczących łańcuchów dostaw zostało głęboko zakorzenionych w kolonialnej historii.

1.1 Jak działają łańcuchy dostaw

Pomyśl o przedmiotach codziennego użytku, takich jak telefon, koszulka sportowa, tabliczka czekolady. Wszystkie one przechodzą długą i złożoną podróż: to właśnie nazywamy łańcuchem dostaw. Rozciąga się od świata przyrody, a kończy na koszu na śmieci (miejmy nadzieję, że to kosz do segregacji odpadów). W trakcie tego procesu zaangażowanych jest wiele rąk, decyzji oraz systemów. Zrozumienie każdego odcinka tej podróży pomaga uświadomić sobie, gdzie mogą powstawać potencjalne problemy, jak również gdzie mogą zostać wdrożone zmiany. Podążajmy tą ścieżką krok po kroku:

Zasoby naturalne

Wszystko zaczyna się od natury. Wszystko pochodzi z Ziemi, bawełna w koszulce z krótkim rękawem, kobalt zawarty w bateriach lub kawałek drewna, z którego wyprodukowano meble. Wydobycie

surowców może oznaczać wydobycie minerałów, ścinanie drzew, zbieranie plonów lub połów ryb. Te surowce często pochodzą z odległych obszarów – lasów, gór, oceanów – ich wydobycie wymaga ludzkiej pracy, która zazwyczaj jest wykonywana przez lokalnych pracowników/pracownice lub całą społeczność, których codzienne życie zależy od tych terenów.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie surowców naturalnych może wiązać się z poważnymi wyzwaniami. Lasy mogą zostać zniszczone, rzeki zanieczyszczone, a całe ekosystemy mogą ulec zniszczeniu. Warunki pracy mogą pozostawać niebezpieczne lub pracownicy/pracownice mogą uzyskiwać nieadekwatne wynagrodzenie za swoją pracę. Niekiedy zdarza się, że całe lokalne społeczności są zmuszone do migracji, aby zrobić miejsce dla przemysłu wydobywczego na wielką skalę. Gdy słyszymy historię o pracy dzieci w kopalniach lub przy nielegalnym wyrębie drzew, często dzieje się to na pierwszym etapie łańcucha dostaw.

Po wydobyciu surowców należy je przetworzyć, to prowadzi nas do kolejnego etapu: produkcji.

UWAGA DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

Rozmawiając na temat pracy dzieci, wysiedleniach, zanieczyszczeniach lub wyzysku, należy ustalić podstawowe zasady prowadzenia dyskusji w atmosferze wzajemnego szacunku. Warto unikać szczegółowych opisów oraz należy poprosić o zgodę na przedstawienie osobistych historii.

Produkcja

Surowce pochodzące z przyrody rzadko wyglądają tak samo, jak gotowy produkt, który kupujemy. Surowce przechodzą różne procesy przetwarzania. W fabrykach czyści się je, uszlachetnia, nadaje kształt i montuje w gotowe produkty. Może to oznaczać przekształcanie ropy naftowej w tworzywa sztuczne, ziaren kakaowych w tabliczki czekolady lub metali i szkła w smartfony.

Można znaleźć wiele fabryk na całym świecie, jednak wiele z nich skupia się tam, gdzie siła robocza jest tańsza. W tych fabrykach pracownicy/

pracownice (często młodzi ludzie i kobiety) spędzają wiele godzin, wykonując powtarzające się czynności, nierzadko w trudnych i niebezpiecznym warunkach. Kadra kierownicza nadzoruje te prace, a inżynierowie projektują proces takiej produkcji.

Na tym etapie również powstają problemy. Fabryki mogą uwalniać szkodliwe substancje zanieczyszczające powietrze i wody gruntowe. Pracownicy/pracownice mogą nie otrzymywać sprawiedliwego wynagrodzenia lub nie mieć możliwości organizowania się w celu uzyskania lepszych praw. Wiele marek nie ujawnia, gdzie wytwarzane są ich produkty, co utrudnia ustalenie, czy ich produkty zostały wyprodukowane w etyczny sposób.

Gdy produkty są gotowe, nie pojawiają się w sklepach za pomocą magicznej różdżki, muszą zostać przetransportowane przez miasta, kraje i oceany – tu wkracza etap transportu.

Transport

Transport łączy wszystkie elementy łańcucha dostaw, począwszy od statków przemierzających oceany do ciężarówek dudniących na autostradach. Gotowe produkty przemierzają tysiące kilometrów, zanim dotrą do miejsca docelowego. Po drodze mogą zatrzymać się w magazynach, gdzie są przechowywane lub przekraczać wiele międzynarodowych granic, gdzie wymagane są formalności oraz kontrole graniczne.

Osoby odpowiedzialne za transport (osoby kierujące ciężarówkami, pracownicy/pracownice w portach, obsługa magazynów) często pracują wiele godzin, aby umożliwić płynność przepływu towarów. Osoby planujące ogistykę koordynują trasy, śledzą przesyłki oraz dbają o to, aby wszystko dotarło na czas.

Jednak właśnie transport jest największym źródłem emisji gazów cieplarnianych, zwłaszcza w przypadku transportu lotniczego i dużych statków towarowych. Pracownicy/pracownice mogą być wyzyskiwani lub przepracowani, zwłaszcza w okresach wzmożonych zakupów, takich jak Święta Bożego Narodzenia, Czarny Piątek i inne okresy. Jak zauważyliśmy w ostatnich latach, globalny system jest kruchy. Pandemie, wojny, lub chociażby trudne warunki pogodowe mogą doprowadzić do opóźnień lub braków towarów.

Po zakończeniu tego ruchu, towary w końcu docierają na miejsce, gdzie zostaną sprzedane. Teraz nadchodzi moment, który zazwyczaj obserwujemy:

konsumpcja.

Konsumpcja

W tym miejscu do gry wkraczamy my, Ty i wszyscy, których znamy. Chodzimy po sklepach, przeglądamy produkty na stronach internetowych, wybieramy i kupujemy. Reklama, opakowanie, trendy, to wszystko wpływa na nasz wybór, na to, kiedy, gdzie i jak często kupujemy.

Za kulisami, działa cała rzesza ludzi, którzy dostarczają nam towary – pracownicy/pracownice sklepów detalicznych, sprzedawcy internetowi, kierowcy, marketerzy. Następnie jesteśmy i my: konsumenci.

Nasze nawyki związane z (nadmierną) konsumpcją powodują wiele problemów. Często kupujemy więcej niż potrzebujemy, pod wpływem szybkiej mody, wyprzedaczy i ciągłych reklam. Towary są

UWAGA DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

lokalnych przykładów i zachęć uczestników/uczestniczki do podzielenia się własnymi doświadczeniami. Zastąp odległe i techniczne przykłady lokalnymi, znanymi produktami (popularną przekąską, marką odzieżową, popularnym modelem telefonu w grupie).

często projektowane tak, aby można było z nich korzystać krótko, a następnie je wyrzucić. Ludzie w różnych częściach świata mają nierówny dostęp do dóbr, a niektórzy konsumują znacznie więcej niż inni. Jak dowiesz się z dalszej części przewodnika, to tylko jeden z obszarów, w którym wyraźnie widać nierówności występujące między Globalną Północą a Globalnym Południem.

Oczywiście każdy produkt, który kupujemy w końcu osiągnie koniec swojego życia. To prowadzi nas do ostatniego etapu: odpadów.

Odpady

Kiedy przestajemy korzystać z produktu, staje się on odpadem. Może trafić do kosza na śmieci, zostać poddany recyklingowi lub подарowany komuś innemu. Jednak nawet odpady mają swoją własną drogę.

Gospodarka odpadami wiąże się z ich zbiórką,

sortowaniem oraz utylizacją. Czasami odbywa się to na wysypiskach śmieci, w spalarniach lub w ramach systemu recyklingu. W różnych częściach świata pracownicy/ pracownice nieformalni (szarej strefy) przeszukują śmieci, aby znaleźć wartościowe materiały. Inni pracują w zakładach przetwarzania odpadów lub oczyszczalniach miejskich.

Problemy w tym zakresie są palącymi kwestiami. Spora część naszych odpadów, zwłaszcza elektronicznych lub plastikowych, nie jest odpowiednio przetwarzana. W rezultacie zanieczyszczają one rzeki, szkodzą zwierzętom lub zalegają na wysypiskach śmieci przez wieki. Niektóre kraje wysyłają swoje odpady do biedniejszych regionów świata powodując niesprawiedliwość środowiskową. Jeśli jednak zdamy sobie sprawę z tego, skąd pochodzą odpady i w jaki sposób są powiązane z pozostałymi etapami łańcucha dostaw, możemy zacząć inaczej myśleć o tym, co kupujemy, jak tego używamy i w jaki sposób się tego pozbywamy.

Zatem łańcuch dostaw to coś więcej, niż zbiór procesów biznesowych – jest to sieć ludzkich historii, wpływu na środowisko naturalne i etycznych decyzji. Stając się bardziej świadomymi każdego ogniwa łańcucha dostaw, możemy pomóc innym dostrzec to wyraźniej. Świadomość prowadzi do działania: kolejny krok w budowaniu bardziej sprawiedliwych oraz zrównoważonych łańcuchów dostaw dla wszystkich.

1.2 Historyczne praktyki ukształtowały dzisiejszy światowy handel

Historyczne postępowanie takie jak kolonizacja, merkantylizm, handel niewolnikami/niewolnicami, industrializacja oraz współczesna polityka handlowa stworzyły światowe struktury łańcucha

dostaw, które znamy dzisiaj. Doprowadziło to do nierównego podziału zasobów, ukształtowało systemy pracy oraz stworzyło logistyczne i prawne ramy, które nadal regulują produkcję i handel.

policies created the global supply chain structures we see today. They led to unequal distribution of resources, shaped labour systems, and built the logics and legal frameworks that still organise production and trade.

Merkantyzm (XVI- XVIII wiek) był systemem gospodarczym opartym na handlu, który zakładał, że bogactwo kraju zależy od kontroli handlu i zasobów. Wczesna polityka merkantylizmu i kompanie kolonialne stworzyły systemy wydobycia i eksportu na duże odległości. Priorytetowo traktowały przemysł miejski oraz praktyki prawne i finansowe, które wspierały gospodarkę opartą na eksporcie. Ze względu na przepływ dostaw niezbędnych dla eksportu, merkantylizm stworzył również zapotrzebowanie na ogromną i taną siłę roboczą, która mogłaby wydobywać surowce z kolonii w możliwie najbardziej efektywny sposób.

UWAGA DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

Zrozumienie tej genezy pozwala powiązać produkty z kwestiami władzy, praw pracowniczych oraz sprawiedliwości środowiskowej, które są kluczowe dla świadomego rzecznictwa oraz podejmowania etycznych działań.

Handel niewolnikami/niewolnicami i praca przymusowa (XVIII w. i połowa XIX wieku) to czasy, które przyniosły ogromne bogactwo ludzkie i materialne gospodarkom Europy. To przyspieszyło gromadzenie kapitału oraz ukształtowało międzynarodowy podział pracy. Zyski, rozwijanie infrastruktury oraz systemy obrotu towarami związanymi z niewolnictwem pomogły sfinansować i ukierunkować wczesną ekspansję przemysłową. Wykorzystujące pracowników/pracownice praktyki oraz nierówności gospodarcze powstałe w tym okresie nadal odzwierciedlają dzisiejsze wzorce zaopatrzenia. Handel niewolnikami/niewolnicami nie był przypadkiem w historii; był motorem rozwoju gospodarek, który sprawił, że system merkantylizmu działał. Był to czas, w którym pozyskiwano surowce dla europejskiego przemysłu oraz kapitał finansowy niezbędny do sfinansowania kolejnego wielkiego skoku gospodarczego.

Industralizacja (XVII do początków XX wieku) zwiększyła skalę produkcji i logistyki, przekształcając rzemieślnicze i lokalne manufaktury w masową produkcję w fabrykach. Rozwój maszyn, sieci kolejowej, statków parowych, później transportu kontenerowego stworzył możliwość szybszego transportu dóbr w większych ilościach, podczas

gdy wzrost ludności w miastach zapewniał siłę roboczą w fabrykach. Te zmiany w zakresie technologii oraz organizacji stworzyły model „z fabryki na rynek” i scentralizowały systemy dystrybucji, które są kluczowe dla współczesnych łańcuchów dostaw. Proces industrializacji był bezpośrednio finansowany i zasilany przez system merkantylistyczno- niewolniczy.

Współczesna polityka handlowa (1947– obecnie) oraz liberalizacja gospodarcza dodały nowe reguły oraz strategie korporacyjne do starszych struktur. Liberalizacja gospodarki w XX wieku, międzynarodowe korporacje, zlecenie usług (outsourcing) sprawiły, że produkcja stała się operacją transgraniczną. Stworzyło to złożone sieci dostaw oraz różnice w przepisach między krajami. Zarazem nowe zmiany w polityce handlowej czasami podążają za starą logiką merkantylistyczną. Państwa obecnie równoważą otwarte rynki strategiami, które mają chronić ich własny przemysł i łańcuchy dostaw.

Podsumowując, system globalnego rynku, w którym żyjemy w dzisiejszych czasach nie został zaprojektowany w oparciu o zasadę równych szans. Jest on bezpośrednim spadkobiercą systemu zbudowanego na eksploatacji, wyzysku oraz głębokich nierównościach. Zrozumienie tej historii ma kluczowe znaczenie dla zrozumienia współczesnych dyskusji na temat sprawiedliwego handlu, sprawiedliwości ekonomicznej oraz globalnych nierówności.

Moduł 2

Ludzie i Planeta stojący za produktami

W tym module wyjdziemy poza podstawowe mechanizmy działania łańcucha dostaw, aby zbadać ich wpływ na ludzi i środowisko. Będziesz krytycznie myśleć o globalnej odpowiedzialności i dokonywaniu zmian systemowych oraz zapoznasz się z podstawowymi koncepcjami łańcucha dostaw

zarówno z perspektywy społecznej i ekologicznej. Ta wiedza pomoże Ci prowadzić dyskusje oraz działania, które łączą prawa człowieka i kwestie środowiska z produktami codziennego użytku.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka Art. 23.

Każdemu przysługuje prawo do pracy, swobodnego wyboru zatrudnienia, uczciwych i korzystnych warunków pracy oraz ochrony przed bezrobociem.

2.1 Wpływ na Prawa Człowieka

Prawa pracownicze & stawki wynagrodzenia

Prawa pracownicze nie są tylko zasadami obowiązującymi w danym miejscu pracy; są one fundamentalnymi prawami człowieka zapisanymi w prawie międzynarodowym. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (Art. 23.) zapewnia prawo do uczciwych oraz korzystnych warunków pracy, równego wynagrodzenia za tę samą pracę, oraz ochrony przed bezrobociem. Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) określiła podstawowe konwencje zakazujące pracy dzieci, pracy

przymusowej oraz dyskryminacji, chronią one również prawo do zrzeszania się i negocjacji zbiorowych.

Globalne łańcuchy dostaw często podważają te zabezpieczenia. Dziedzictwo kolonialnych systemów handlowych oznacza, że tania siła robocza i wydobycie zasobów naturalnych stały się częścią struktury światowego handlu. Te nierówności na poziomie strukturalnym powstały za sprawą systemu kolonialnego i utrzymują się do dziś; są one wzmacniane przez wiele typów przemysłu oraz światowych marek, które nadal polegają na taniej sile roboczej z Globalnego Południa do produkcji towarów konsumowanych na Globalnej Północy. Pozwala to minimalizować koszty i maksymalnie zwiększać zyski, często kosztem praw pracowników/pracownic.

**Pracownicy/
pracownice
przemysłu
odzieżowego
w Bangladeszu
zarabiają
poniżej 113
dolarów
miesięcznie,
podczas gdy
szacunkowa
płaca
wystarczająca
na życie jest
tam ponad
dwukrotnie
wyższa.**

Definicje:

Praca dzieci: Praca, która szkodzi zdrowiu dzieci, rozwojowi lub edukacji dzieci, w tym niebezpieczne zadania lub prace, która kolidują z nauką w szkole.

Praca przymusowa: Praca wykonywana pod przymusem lub pod groźbą, w której ludzie nie mogą swobodnie odejść np. praca niewolnicza lub handel ludźmi.

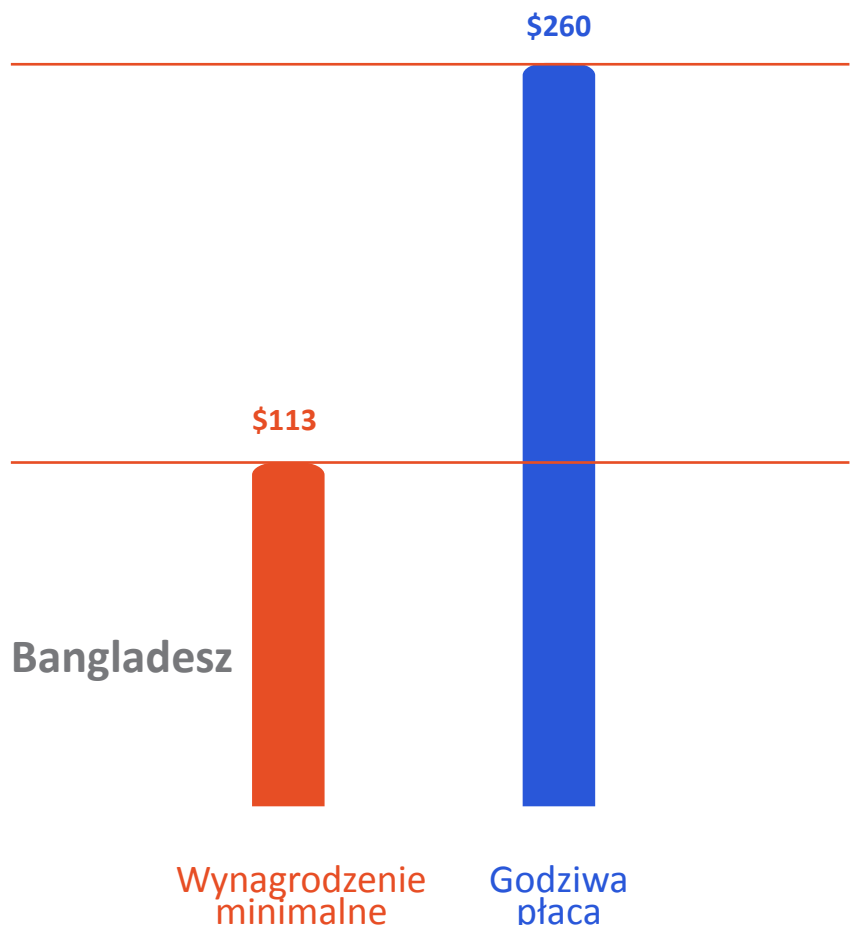
Kluczowe kwestie:

Praca dzieci: Miliony dzieci pracują w niebezpiecznych warunkach, zwłaszcza w rolnictwie, górnictwie, przemyśle tekstylnym. To powoduje utrwalenie cyklu ubóstwa i pozbawia dzieci możliwości edukacji.

Praca przymusowa: Pracownicy/pracownice są przymuszani do pracy poprzez groźby, za długi lub są ofiarami handlu ludźmi, który jest obecny w łańcucha dostaw, począwszy od flot rybackich po inwestycje budowlane.

Wolność zrzeszania się: W wielu krajach zabrania się pracującym zakładać związki zawodowe lub spotykają się one z represjami, gdy domagają się sprawiedliwego traktowania.

WYNAGRODZENIE MINIMALNE vs GODZIWA PŁACA _____ w przemyśle odzieżowym _____

WYNAGRODZENIE MINIMALNE

Podstawa prawna ustanowiona przez państwo, często niewystarczająca na pokrycie podstawowych potrzeb.

GODZIWA PŁACA

Dochód wymagany do zapewnienia jedzenia, mieszkania, opieki zdrowotnej, edukacji oraz poczucia godności.

Warunki i bezpieczeństwo pracy

Niebezpieczne warunki pracy są powtarzającym się motywem w historii łańcucha dostaw. Od kolonialnych kopalni po nowoczesne fabryki odzieżowe, pracownicy/pracownice znoszą długie godziny pracy, kiepski system wentylacji pomieszczeń, narażenie na substancje toksyczne oraz niebezpieczne budynki. Ryzyko to nie jest przypadkiem w historii, jest to rezultat nacisku wywieranego przez system, aby produkować towary najszybciej i najtaniej.

UWAGA DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

Dyskutowanie na temat wyzysku pracowników/pracownic może być przytłaczające. Należy zachować równowagę, proponując rozwiązania wzmacniające pozycję osób zatrudnionych i te skupiające się na zmianach systemowych, a nie na wywoływaniu poczucia winy u poszczególnych osób.

Łańcuchy dostaw są projektowane tak, aby maksymalizować wydajność i minimalizować koszty. Ten nieustępliwy wysiłek sprawia, że dostawcy idą na skróty w kwestii bezpieczeństwa, ignorując skargi pracownicze lub zmuszają osoby zatrudnione do pracy w nadmiernych godzinach

nadliczbowych. Marki korzystają z szybkiego cyklu produkcji i niskich cen, lecz często stronią od wzięcia odpowiedzialności, gdy dochodzi do katastrofy. Właściciele/właścicielki marek twierdzą, że warunki pracy są poza ich kontrolą. W rzeczywistości, praktyki zakupowe światowych firm, napięte terminy, niskie ceny oraz wymagania dotyczące elastyczności przyczyniają się do niebezpiecznych warunków pracy.

Przykłady:

- Wypadki w kopalniach (XIX – XX wiek): Kopalnie węgla i minerałów w Europie, w obu Amerykach, oraz Afryce obnażyły niebezpieczeństwa związane z brakiem regulacji dotyczących wydobywania. Osoby pracujące w kopalniach były narażone na zawalenie się kopalni, toksyczny pył oraz wybuchy. Rzadko zdarzało się, aby te osoby otrzymywały sprzęt ochronny. Ponadto nie mogły ubiegać się o odszkodowanie. Te tragedie uwydatniły potrzebę wprowadzenia norm bezpieczeństwa.
- Fabryka Rana Plaza zawaliła się (Bangladesz 2013 rok): Ponad 1,100 pracowników przemysłu odzieżowego zmarło i ponad 2,500 osób zostało rannych, gdy budynek z bardzo wieloma fabrykami zawalił się. Pracownicy/pracownice zgłaszali widoczne pęknięcia w ścianach, jednak zostali zmuszeni do powrotu do pracy pod groźbą utraty wynagrodzenia. Ta katastrofa ujawniła ludzki koszt szybkiej mody i doprowadziła do powstania kampanii

społecznych na świecie domagających się przejrzystości firm oraz bezpieczeństwa, w tym również powstało Porozumienie w sprawie Rana Plaza dotyczące bezpieczeństwa budynków w Bangladeszu, które wiele firm zobowiązało się podpisać.

Połączenia łańcucha dostaw

Globalne łańcuchy dostaw opierają się na prostej idei: produkowania towarów tak tanio i szybko, jak to tylko możliwe. Pozwala to firmom zwiększyć marżę zysku, konsumentom mieć dostęp do tanich produktów, a dostawcą zdobyć kontrakty. Jednak nie wszyscy zyskują na tym modelu. Aby utrzymać niskie koszty wiele firm zleca produkcję dostawcom w regionach o niskich kosztach produkcji, często na Globalnym Południu. Dla przykładu fabryki w Bangladeszu, Wietnamie i Etiopii produkują odzież dla dużych sklepów detalicznych, a sprzęty elektroniczne są montowane w Chinach albo Meksyku. Pracownicy/pracownice w tych fabrykach często cierpią z powodu złych warunków pracy oraz braku swoich praw opisanych w poprzedniej części przewodnika.

To tworzy tak zwaną lukę w odpowiedzialności. Firmy czerpią zyski z obowiązującego systemu, kontrolują przepływ towarów, ustalają ceny oraz dyktują terminy realizacji. Jednak ponoszą ograniczoną odpowiedzialność za to, co dzieje się w fabrykach dostawców. W przypadku nadużyć firmy

często dystansują się, twierdząc, że problemy leżą po stronie podwykonawców oraz lokalnych władz. Jednak presja utrzymania niskich kosztów oraz szybkiej produkcji jest wywierana bezpośrednio przez same przedsiębiorstwa.

Struktura łańcuchów dostaw utrudnia rozliczenie odpowiedzialności. Przepływ produkcji jest złożony: dana firma współpracuje z dostawcą, który może zlecić podwykonanie zamówienia małym fabrykom, które z kolei polegają na pracy nieformalnych pracowników/pracownic. Te liczne warstwy mogą ułatwiać ukrywanie wyzysku lub dystansowanie się firm od tego. Praca dzieci na polach bawełny, praca przymusowa na statkach rybackich lub niebezpieczne warunki w szwalniach są powiązane z decyzjami światowych firm, nawet jeśli firmy same nigdy bezpośrednio nie zatrudniają tych pracowników/pracownic.

Dla Ciebie jako osoby pracującej z młodzieżą lub trenera/trenerki zrozumienie tej narracji ma kluczowe znaczenie. Pokazuje ona ludzkie systemy, władzę oraz odpowiedzialność kryjące się za łańcuchami dostaw. Każdy towar można powiązać z historiami pracy ponad siły, godności i wyzysku. Sprawiając, że te związki są widoczne, możesz wspierać młodych ludzi w zauważeniu, dlaczego zmiana jest potrzebna, motywując ich oraz informując, aby byli przygotowani do podjęcia działań i domagania się odpowiedzialności.

2.2 Wpływ na środowisko i ekologię

Szybka moda odpowiada nawet za 20% globalnych ilości ścieków powstających w wyniku procesów barwienia i wykańczania.

Wydobycie surowców & zanieczyszczenia

Każdy łańcuch dostaw rozpoczyna się od przyrody. Górnictwo, wiercenie, wycinka drzew, rolnictwo dostarczają surowców do produkcji odzieży, sprzętu elektronicznego, żywności i pozostałych dóbr konsumenckich. To z kolei często powoduje zanieczyszczenie środowiska naturalnego, degradację gleby, zanieczyszczenie wód. Na przykład barwienie tekstyliów jest jednym z największych źródeł zanieczyszczenia wód słodkich, ponieważ powoduje uwalnianie się nieoczyszczonych chemikaliów do rzek.

Międzynarodowe przedsiębiorstwa polegają na

UWAGA DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

Należy unikać przytłaczania uczestników/uczestniczek wyłącznie negatywnym wpływem łańcucha dostaw; warto podkreślić innowacyjne rozwiązania takie jak moda cyrkularna, logistyka odnawialnych źródeł energii lub kampanie na rzecz zerowego marnowania odpadów w j. ang. zero-waste.

tanich surowcach często pozyskiwanych z regionów, gdzie ochrona środowiska jest słaba. Podobnie jak w przypadku praw człowieka to powoduje lukę w odpowiedzialności. Firmy czerpią zysk z wydobycia, a koszty środowiskowe przenoszą na społeczność i obciążają ekosystemy w innych częściach świata.

Kluczowe fakty:

- Szybka moda odpowiada nawet za 20% globalnych ilości ścieków powstających w wyniku procesów barwienia i wykańczania.
- Wydobycie kobaltu w Demokratycznej Republice Konga zanieczyszcza glebę, wodę, tym samym, narażając lokalne społeczności na działanie toksycznych metali ciężkich.
- Rolnictwo na skalę przemysłową przyczynia się do wylesiania lasów oraz utraty bioróżnorodności napędzanych przez uprawy monokulturowe oraz karczowanie lasów pod hodowlę zwierząt.

Ślad węglowy & Zmiany klimatu

Łańcuchy dostaw mają skalę globalną, co oznacza, że towary przemierzają tysiące kilometrów, zanim dotrą do konsumentów/konsumentek. To powoduje znaczną emisję gazów cieplarnianych pochodzących z transportu lotniczego, wodnego oraz lądowego. Konceptje, takie jak „mila żywnościowa” i „mila produktu” służą do pomiaru odległości, jaką towary pokonują oraz ich wpływu na klimat.

Firmy sporządzają łańcuchy dostaw pod kątem szybkości oraz efektywności kosztów, często ignorując wpływ na klimat. Z kolei konsumenci/konsumentki rzadko dostrzegają ukryte emisje związane z produktami codziennego użytku.

Kluczowe fakty:

- Przewóz stanowi 2-3% globalnej emisji CO₂, co czyni go jednym z największych podmiotów dokonujących emisji w sektorze transportu.
- Transport lotniczy emituje do 47-50 razy więcej CO₂ na tonokilometr niż transport morski, co czyni go najbardziej emisyjnym środkiem transportu.
- Łańcuch dostaw tzw. szybkiej mody opiera się na szybkim transporcie, co zwiększa emisję i podważa zrównoważony rozwój.

Liniowy model, a cyrkularny model gospodarki odpadami

Dominującym modelem łańcucha dostaw jest model liniowy: „pobierz– wyprodukuj– wyrzuć” Surowce są wydobywane, produkty wytwarzane, używane i wyrzucane. To prowadzi do powstania ogromnych strumieni odpadów, zwłaszcza w przemyśle tekstylnym i elektronicznym.

Firmy często projektują towary o krótkim okresie użytkowania (szybka moda, planowane starzenie się sprzętu elektronicznego). W ten sposób przyspiesza się przekształcanie produktu w odpady. Zamiast tego firmy mogłyby projektować produkty pod kątem trwałości, możliwości naprawy i recyklingu.

Kluczowe fakty:

- Na świecie produkuje się 92 miliony ton odpadów tekstylnych rocznie, największy w tym udział mają Chiny i USA.
- W 2022 roku na świecie wytworzono 62 miliony ton odpadów elektronicznych, a zaledwie 22% zostało oficjalnie poddanych recyklingowi, reszta zalega na wysypiskach śmieci lub została wysłana do biedniejszych krajów.

Połączenia w łańcucha dostaw

Jak już wiemy łańcuchy dostaw rozpoczynają się nie w fabryce lub magazynie, lecz w samej naturze. Lasy, gleby, rzeki oraz minerały są rzeczywistymi dostawcami towarów, z których korzystamy na co dzień. Jednak system oparty o nadmierną konsumpcję prowadzi do wylesienia, degradacji gleby oraz utraty różnorodności biologicznej. Górnictwo i odwierty niszczą krajobraz i zanieczyszczają źródła wody, często na ziemiach rdzennych ludów, gdzie społeczności muszą znieść główny ciężar szkód wyrządzonych środowisku.

Prawda jest następująca, nasze gospodarki zostały zbudowane poprzez pożyczanie zasobów od Ziemi i pewnego dnia będziemy musieli spłacić nasz ekologiczny dług. Wydobywanie złóż naturalnych przyczynia się w bezpośredni sposób do zmian klimatycznych poprzez emisję gazów cieplarnianych oraz niszczenia lasów, które przecież pochłaniają dwutlenek węgla. Jednak społeczności, które są najdotkliwiej dotknięte tymi skutkami, najczęściej są tymi krajami, które często w najmniejszym stopniu przyczyniły się do powstania problemu. Na

tym polega istota sprawiedliwości klimatycznej: zapewnienie ochrony, zwłaszcza grupom szczególnie narażonym, takim jak ludność tubylcza oraz społecznościom o niskiej emisji zanieczyszczeń, jak również zrekompensowanie im skutków szkód, których nie spowodowali.

Jako osoba pracująca z młodzieżą możesz ją wspierać w zrozumieniu związku między produktami, z których korzystają, a ich wpływem na przyrodę. Począwszy od wydobywania surowców poprzez wytwórstwo oraz transport, aż po użytkowanie i utylizację. Dzięki zrozumieniu całego procesu młodzi ludzie będą w stanie lepiej oszacować ślad wywierany na środowisko przez dany produkt, dzięki czemu będą mogli podejmować bardziej świadome i przemyślane decyzje zakupowe. W połączeniu z odpowiednimi narzędziami oraz wsparciem zrozumienie to może wzmocnić wysiłek na rzecz działań rzeczniczych wpływających na zmianę polityki i systemu.

Lista zasobów wiedzy dla osoby prowadzącej:

- Fragmenty filmów dokumentalnych: Prawdziwa cena (moda), Historia Przedmiotów (krótkie filmy animowane).
- Strony internetowe: Dobrze na Tobie leży (klasyfikacja marek), raporty dotyczące przejrzystości w świecie mody Fashion Revolution.
- Narzędzia: Kalkulator Środowiskowa Sieć Papieru (globalna koalicja), Kalkulatory Śladu Węglowego.

Moduł 3

Bądź świadomym konsumentem i dokonuj zmian

Witamy w module trzecim. To tutaj przejdziesz od świadomości na temat łańcucha dostaw do działania. Rozpoczynamy od podstawowej koncepcji: świadoma konsumpcja. Bardziej uważne wydawanie pieniędzy to ważny pierwszy krok, jednak wyłącznie wybory jednostek nie zdołają naprawić zepsutego systemu. W takim razie jak wyjść poza indywidualne działanie?

Końcowym i istotnym krokiem jest wzmocnienie pozycji młodych ludzi, aby stali się rzecznikami i rzeczniczkami zmian systemowych. Rzecznictwo jest mostem łączącym naszą świadomość z rzeczywistymi zmianami. Wspiera ono młodych ludzi w kwestionowaniu niesprawiedliwych praktyk w globalnych łańcuchach dostaw oraz domaganiu się odpowiedzialności zarówno od przedsiębiorstw

jak i decydentów/decydentek politycznych.

Jednak, aby stać się skutecznym rzecznikiem/rzeczniczką, musimy znać się na rzeczy. Musimy być w stanie odróżnić prawdę od oszustwa. Przedsiębiorstwa i marki wydają miliardy na reklamy oraz PR, które kształtują nasze postrzeganie spraw. Opowiadają nam fascynujące historie o swoich produktach, historie szczęścia, wygody i stylu. Jednak często te najważniejsze elementy historii są celowo pomijane.

Poniższy moduł wyposaży Cię w narzędzia, które pomogą Ci odkryć tę ukrytą historię i wykorzystać ją do wprowadzania zmian.

Conscious consumption: engage in the economy with more awareness of how your choices impact the environment and society as a whole.

3.1 Dlaczego rzecznicтво?

Rzecznicтво to działanie polegające na zabieraniu głosu, mobilizowaniu i wywieraniu wpływu na decydentów/decydentki w celu wprowadzenia zmian. W łańcuchach dostaw oznacza to wywieranie presji na przedsiębiorstwach, rządach oraz instytucjach do wzięcia odpowiedzialności za wpływ ich działań na środowisko. Bycie świadomym konsumentem/konsumentką jest istotne, jednak zmiana systemowa wymaga zbiorowego działania i wywierania stałej presji.

Łańcuchy dostaw są złożonymi procesami i mają charakter globalny, obejmują wiele krajów angażują miliony pracowników i pracowniczek oraz ekosystemy. Jak omówiliśmy w poprzednich częściach przewodnika ta złożoność tworzy lukę w odpowiedzialności: przedsiębiorstwa korzystają z taniej siły roboczej i zasobów, jednak dystansują się od nadużyć. Rzecznicтво wypełnia tę lukę, domagając się odpowiedzialności, przejrzystości i sprawiedliwości.

Dlaczego rzecznicтво jest istotne w łańcuchach dostaw?

Ochrona praw człowieka: Działania rzeczniczne gwarantują, że kwestie takie jak praca

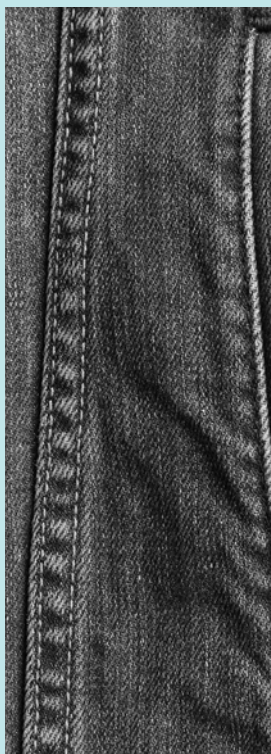
dzieci, praca przymusowa oraz niebezpieczne warunki pracy nie są ignorowane. Kampanie młodzieżowe odnoszą sukcesy w wywieraniu presji na marki, aby podpisały wiążące porozumienia, takie jak Porozumienie Rana Plaza dotyczące bezpieczeństwa budynków w Bangladeszu.

Sprawiedliwość środowiskowa: Działania rzecznicze podkreślają ślad ekologiczny produktów od momentu wycinki lasów do emisji dwutlenku węgla. Ruchy młodzieżowe naciskają na wprowadzenie zakazu jednorazowych tworzyw sztucznych i bardziej zdecydowanych działań na rzecz klimatu.

Sprawiedliwość klimatyczna: Rzecznicтво łączy wpływ łańcucha dostaw z globalnymi nierównościami. Społeczności najmniej odpowiedzialne za zmiany klimatu często cierpią najbardziej. Kampanie prowadzone przez młodzież w Organizacji Narodów Zjednoczonych i Międzynarodowym Trybunale Sprawiedliwości domagają się uznania tych niesprawiedliwości.

Wpływ na politykę: Działania rzecznicze mogą kształtować przepisy i regulacje, takie jak obowiązkowe przepisy dotyczące należytej staranności w zakresie praw człowieka w UE, które wymagają od przedsiębiorstw monitorowania i zgłaszania nadużyć w ich łańcuchach dostaw.

Gdzie należy zabiegać o swoje prawa w łańcuchu dostaw?

Moda

Opowiadaj się za przejrzystością w produkcji odzieży, gdzie powszechną praktyką jest wyzysk oraz niebezpieczne warunki pracy. Naciskaj na marki, aby ujawniały, z kim współpracują, płaciły godziwe wynagrodzenie i wykorzystywały materiały pochodzące ze zrównoważonych źródeł.

Cel: główne marki i kampanie informacyjne skierowane do konsumentów / konsumentek

Technologia

Skup się na konfliktowych minerałach oraz odpadach elektronicznych. Produkcja sprzętu elektronicznego wiąże się z wydobyciem surowców, który często odbywa się przy wykorzystaniu dzieci i w fabrykach, gdzie panują warunki wyzysku pracowników i pracowniczek. Domagaj się etycznego pozyskiwania surowców, przepisów dotyczących prawa do naprawy oraz odpowiedzialnego recyklingu.

Cel: odpowiedzialność łańcucha dostaw firm technologicznych.

Żywność

Zajmij się problemem wyzysku w rolnictwie, od pracy dzieci na plantacjach kakao po nadużycia wobec pracowników i pracowniczek migrujących. Opowiadaj się za uczciwym handlem, godziwym wynagrodzeniem oraz przejrzystym wydobyciem surowców.

Cel: supermarkety, marki spożywcze i nabywcy instytucjonalni.

Sprzedaż detaliczna

Zajmij się kwestią praw pracowniczych osób zatrudnionych w magazynach oraz halach produkcyjnych. Łańcuchy dostaw w handlu detalicznym obejmują centra dystrybucji, w których panują wyczerpujące warunki pracy, nadzór i niepewne umowy. Opowiadaj się za bezpiecznymi warunkami pracy, sprawliwym harmonogramem, prawami związkowymi oraz godziwym wynagrodzeniem.

Cel: główni sprzedawcy/ sprzedawczynie detaliczni, giganci handlu elektronicznego i franczyzny.

Rzecznictwo polega na wiedzy, gdzie należy interweniować w łańcuchu i kto sprawuje władze.

Można to podzielić na trzy poziomy:

1. Rzecznictwo na poziomie społeczności (zmiana lokalnych norm)

- Nacisk: konsumpcja i utylizacja, w jaki sposób towary są używane i wyrzucane.
-
- Kawiarenki naprawcze: Zorganizuj wydarzenia, na których ludzie mogą naprawić ubrania lub sprzęt elektroniczny, przeciwstawiając się kulturze jednorazowego użytku.
- Kampanie na rzecz uczciwego handlu: Rozpocznij współpracę z lokalnymi kawiarniami i sklepami w celu zaopatrzenia się w produkty pochodzące z etycznych źródeł.
- Pokazy filmów dokumentalnych: Zorganizuj pokaz filmów dokumentalnych poruszających temat nieetycznych warunków pracy lub szkód środowiskowych w globalnych łańcuchach dostaw, a następnie poprowadź dyskusję, aby zaangażować lokalną publiczność i zachęcić do krytycznej refleksji.

2. Rzecznictwo na poziomie korporacji (Zmiana praktyk biznesowych)

- Nacisk: wydobywanie, produkcja i dystrybucja – sposób pozyskiwania surowców i wytwarzania towarów przez przedsiębiorstwa.
- Kampanie prowadzone w mediach społecznościowych: użyj hashtagi, takie jak #KtoWyprodukowałMojeUbrania lub #CojestWMoimTelefonie, aby upominać się o przejrzystość przedsiębiorstwa. (hasztagi z

tłumaczeniem w j. angielskim)

- Wspieraj etyczne marki: promuj i kupuj produkty od firm posiadających certyfikat Uczciwego Handlu lub opatrzone innymi etycznymi certyfikatami.
- Aktywizm akcjonariuszy (poziom zaawansowany): dowiedz się, w jaki sposób inwestorzy/inwestorki aktywiści/aktywistki wywierają presję na firmy, aby te zajęły się kwestiami pracowniczymi oraz środowiskowymi.

3. Rzecznictwo na poziomie politycznym (zmiana reguł gry)

- Nacisk: cały system, przepisy i regulacje prawne, które dotyczą łańcucha dostaw
- Promowanie podatku od emisji dwutlenku węgla: okaż publiczne poparcie (np. podpisz i promuj petycje) dla polityki, która nakłada na zanieczyszczających obowiązek zapłaty za emisje podczas produkcji i transportu.
- Dołącz do globalnych ruchów społecznych: dołącz do lokalnych grup lub wydarzeń, które podejmują inicjatywę społeczną np. Rewolucja Mody lub ruchów Sprawiedliwego Handlu.

Stoisko z gorącą czekoladą pochodzącą z nieuczciwego łańcucha dostaw. Zorganizuj stoisko w czasie lokalnych targów lub innego wydarzenia, podczas których każdy płaci taką samą sumę za czekoladę, jednak ilość czekolady, jaką otrzyma zależy od wyboru cyfry od 1 do 6. Cyfry od 1 do 5 oznaczają małą „farmerską” filiżankę gorącej czekolady, a cyfra 6 oznacza dużą filiżankę „właściciela firmy”.

To działanie pokazuje nierówności występujące w łańcuchach dostaw: zyski koncentrują się w rękach właściciela/właścicielki. Tymczasem osoby prowadzące działalność rolniczą, taką jak uprawa kakao, otrzymują zaledwie niewielki ułamek wartości finalnego produktu, mimo że to oni uprawiają i eksportują ziarna, dzięki którym powstaje nasza czekolada.

Czego potrzebujesz: gorąca czekolada, dwa rozmiary filiżanek (mała i duża), stoisko, tablica z cyframi od 1 do 6 dla uczestników/uczestniczek.

Narzędzie służące do rzecznictwa

Co chciałbym/chciałabym osiągnąć– mój cel

To narzędzie do refleksji jest przydatne dla uczestników/uczestniczek, aby wyjaśnić ich motywację oraz określić, co chcą osiągnąć poprzez swoje działania rzecznicze.

Zanim rozpoczniesz planowanie, ważne, aby zrozumieć, na czym Ci zależy i nad, czym chcesz pracować.

Podziel się swoim celem z innymi osobami w grupie. Rozmowa z innymi może pomóc doprecyzować lub uściślić Twój cel oraz pomoże w znalezieniu wspólnych punktów. Zachowaj swoje oświadczenie, aby móc do niego wrócić, gdy tylko zechcesz przypomnieć sobie, dlaczego zacząłeś/zaczęłaś.

CO CHCIAŁBYM/CHCIAŁABYM OSIĄGNĄĆ– MÓJ CEL

*Daj sobie czas na zastanowienie się, co Cię motywuje: jaką niesprawiedliwość lub problem chcesz rozwiązać?
Napisz jedno sprecyzowane zdanie opisujące Twój cel i to, co chcesz osiągnąć przez swoje działanie.*

Upewnij się, że Twój cel jest:

Sprecyzowany: łatwy do zrozumienia i konkretny

Inspirujący: motywuje Cię oraz innych do podejmowania działań

Istotny: odzwierciedla to, co naprawdę się dla Ciebie liczy

Przykład: „Chcę zapewnić pracownikom i pracowniczką przemysłu odzieżowego godziwe wynagrodzenie, aby mogli godnie utrzymać swoje rodziny.”

Zmiana władzy

Gdy zidentyfikujesz problem, to narzędzie wizualne pomoże Ci określić, kto ma wpływ na wprowadzanie pożądanых zmian oraz jak na te osoby wpłynąć.

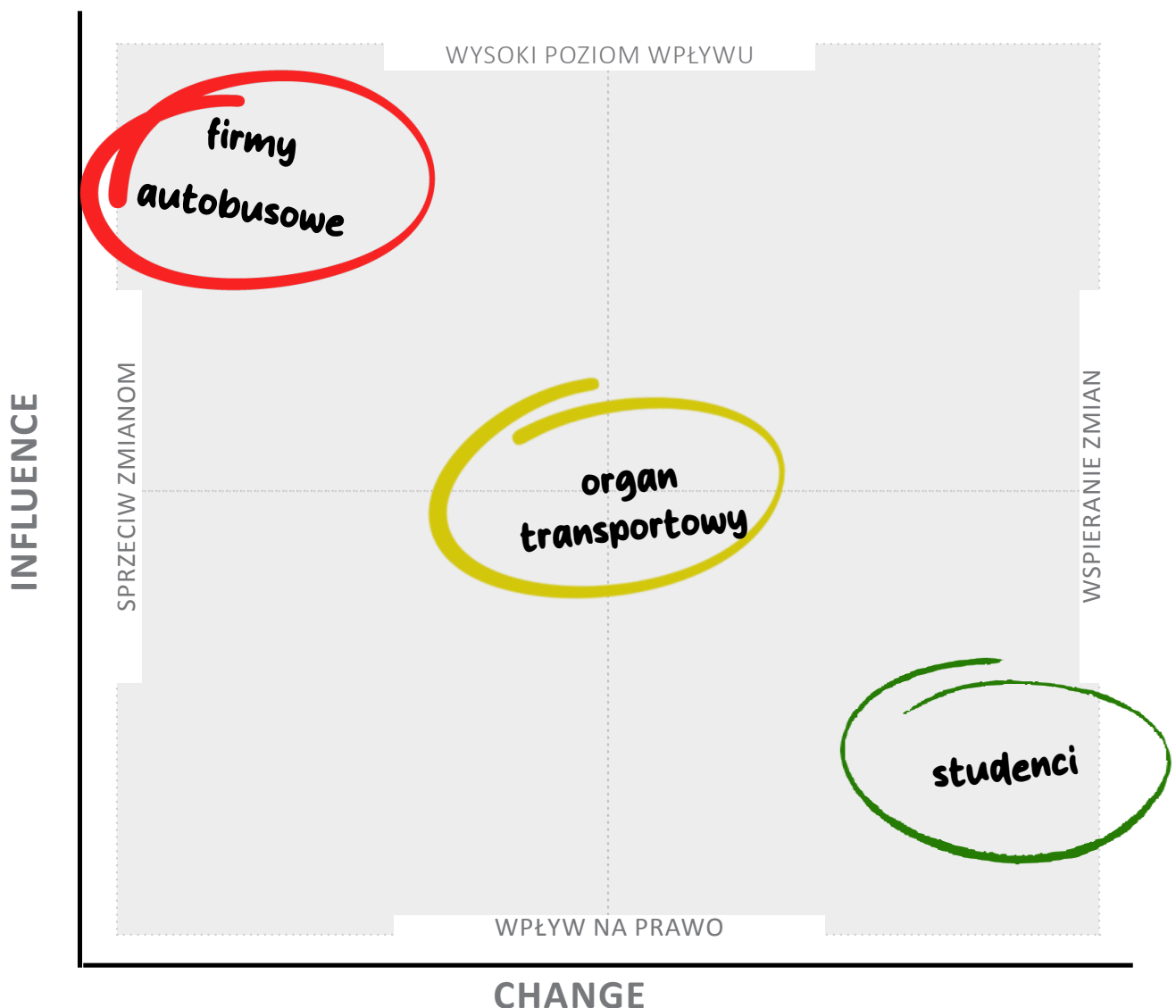
Jak z niego korzystać:

1. Narysuj cel z koncentrycznymi okręgami.
2. Środek tarczy to centrum: decydent/decydentka o największej władzy w podejmowaniu decyzji.
3. Zidentyfikuj innych kluczowych graczy w kwestii, którą poruszasz, umieść ich na mapie

opierając się na poziomie ich wpływu.

4. Oznacz je kolorami: kolor zielony (sojusznicy), kolor żółty (osoby neutralne), kolor czerwony (przeciwnicy).
5. Zidentyfikuj powiązania między osobami—kto wpływa na kogo?
6. Zaplanuj swoją strategię: warto, abyś przekształcił/ła osoby neutralne w sojuszników, wywieraj presję na decydentów/decydentki poprzez ich kontakty.

Przykład; Jeśli prowadzisz kampanię społeczną na rzecz bezpieczniejszego transportu publicznego nocą, na środku Twojej tarczy znajdzie się miejskie przedsiębiorstwo komunikacyjne, firmy przewozowe oraz lokalni politycy/polityczki, którzy mają na to wpływ. Sojusznikami/sojuszniczkami sprawy są studenci/studentki i społeczne patrole, a Ty wyznaczasz ścieżki dotarcia do władz poprzez ankiety, obecność w mediach społecznościowych oraz presję ze strony popierających Cię radnych miejskich.

3.2 Umiejętność korzystania z mediów

Niezależnie, czy jesteśmy tego w pełni świadomi, czy nie, media odgrywają główną rolę w naszym codziennym życiu. Nie tylko w życiu osobistym, ale również w pracy z młodzieżą i działaniach rzeczniczych. Od przeglądania nagłówków po udostępnianie aktualności dotyczących kampanii

UWAGA DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

Warto zachęcić młodych ludzi, aby robiąc zakupy zadali sobie pytanie: „Czy ja naprawdę tego potrzebuję?”, „Czy mogę to kupić z tzw. drugiej ręki?”, „Czy mogę naprawić to, co już posiadam?”, „Który z produktów posłuży mi lepiej?”

lub reagowania na wydarzenia na świecie – nieustannie poruszamy się po morzu treści cyfrowych. Media kształtują narrację, postrzeganie społeczne nawet i politykę. Media

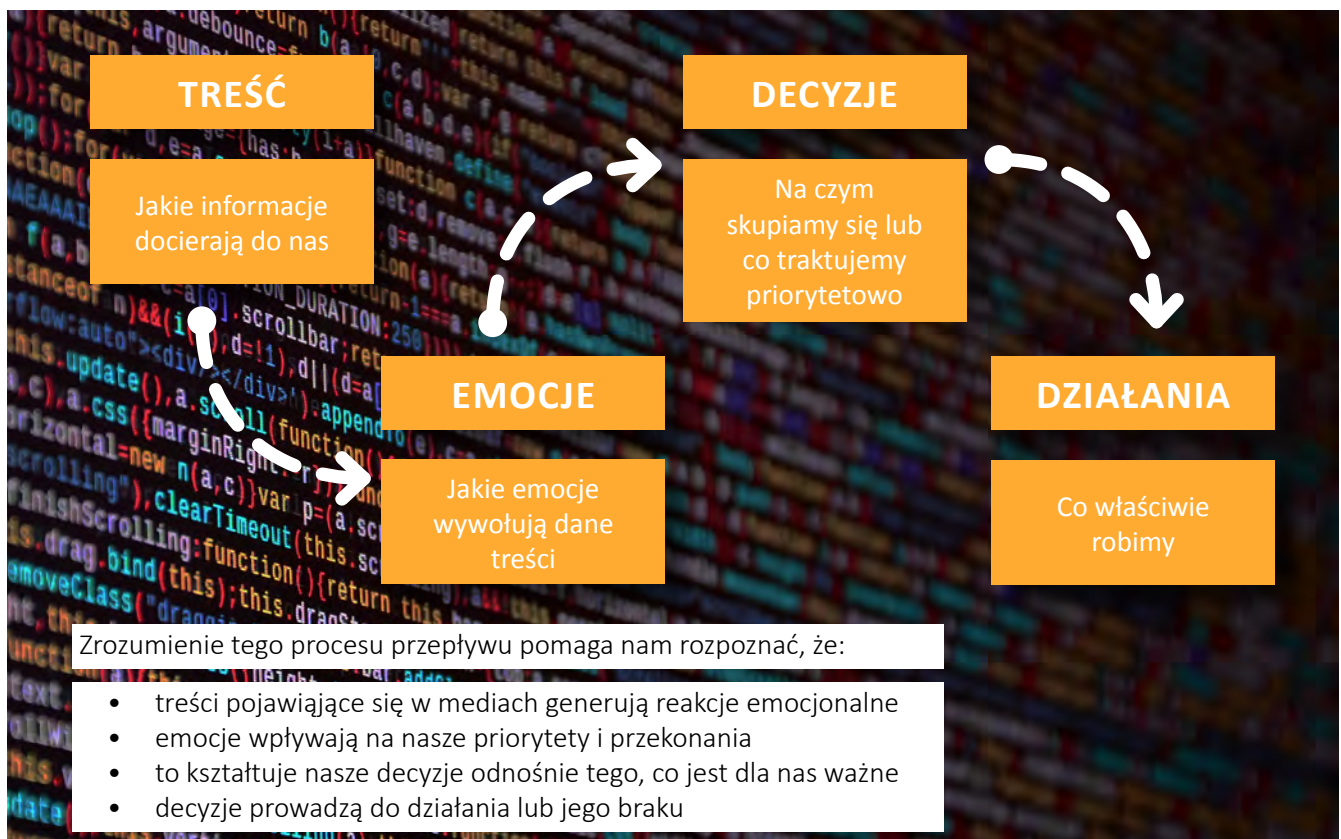
również wpływają na nas. Treści z jakich korzystamy i które rozpowszechniamy, mogą subtelnie wpływać na nasze wartości, zarówno na lepsze jak i na gorsze.

W kwestii umiejętności korzystania z mediów społecznościowych.

Umiejętność korzystania z mediów to zdolność do uzyskania dostępu do mediów, analizowania ich, oceniania oraz tworzenia mediów z krytyczną świadomością. W świecie cyfrowym, gdzie fakty i dezinformacja rozprzestrzeniają się szybko, taka umiejętność jest niezbędna do skutecznego działania na rzecz innych.

Media kształtują dyskurs publiczny i określają kwestie sprawiedliwości społecznej. Umiejętność korzystania z mediów oznacza zrozumienie motywacji, która stoi za przekazami, rozpoznawanie stronniczości oraz znajomość różnic pomiędzy autentycznymi głosami społecznymi, a ukrytymi interesami.

W działaniach rzeczniczych potrzebujemy mediów, aby zwiększać świadomość społeczną i mobilizować wsparcie. Jednak przekaz mediów nie zawsze jest neutralny lub dokładny, zwłaszcza gdy w grę wchodzi potężne interesy. Mylące nagłówki,

sponsorowane narracje i manipulowane dane mogą wpływać na opinię publiczną w sposób, który podważa prawa człowieka lub ochronę środowiska. Bez krytycznej umiejętności korzystania z mediów możemy przypadkowo rozpowszechniać dezinformację lub wzmacniać szkodliwe stereotypy.

W jaki sposób media wpływają na nasze zachowanie

To zasady poziomu widoczności dyktują w mediach to, co ma zyskać popularność (staje się viralowe), co wzbudzać współczucie, a co ma pozostać zignorowane.

Badania wskazują, że media kształtują sposób postrzegania wyglądu, konsumpcjonizm i normy społeczne. Takie same mechanizmy wpływają na to, jak postrzegamy problemy dotyczące łańcuchów dostaw, takie jak globalne nierówności, zrównoważony rozwój i odpowiedzialność korporacyjna. Media potrafią zainspirować w ludziach chęć do działania oraz empatię, tak jak obserwowaliśmy to w czasie pandemii COVID-19, gdy media społecznościowe rozpowszechniały informacje ratujące życie. Jednak media mogą wprowadzać w błąd, polaryzować społeczeństwo i rozpraszać uwagę.

Platformy cyfrowe opierają się na generowaniu uwagi. Im więcej razy dany post jest polubiony lub udostępniony, tym bardziej się rozprzestrzenia. Dla kogokolwiek, kto opowiada się za sprawiedliwością w internecie, stwarza to dylemat: dążenie do uzyskania popularności w sieci a obowiązek etycznej komunikacji. Media społecznościowe mogą zapewnić wsparcie i uwagę dla niesłyszalnych głosów i spraw, jednak również mogą sprowadzać złożone sytuacje do pustych haseł lub popadać w performatywny aktywizm bez rzeczywistego wpływu.

Dla Ciebie jako edukatora/edukatorki oraz osoby pracującej z młodzieżą wyzwaniem jest, aby pomóc młodym ludziom poruszać się pewnie po tych złożonych zagadnieniach. Aby tego dokonać, musimy stworzyć przestrzeń, w której młodzi ludzie mogą zadawać pytania, zastanawiać się i badać, w jaki sposób media kształtują ich światopogląd. Korzystając z prawdziwych przykładów i obecnych trendów, możemy ich zachęcić do dyskusji, a nie do osądzania. Kiedy młodzi ludzie badają alternatywne narracje, weryfikują popularne twierdzenia lub tworzą własne treści z zachowaniem uczciwości, odzyskują swoją sprawczość. Gdy edukatorzy/

edukatorki oraz osoby pracujące z młodzieżą tworzą takie przestrzenie z ciekawością i szacunkiem, wtedy pokazujemy, że umiejętność korzystania z mediów nie polega na strachu, ale na wzmacnianiu pozycji, sprawiedliwości i odwadze mówienia szczerze w świecie algorytmów i ukrytych motywów.

Ustawa UE o łańcuchu dostaw (dyrektywa w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju) pokazuje, dlaczego umiejętność korzystania z mediów ma znaczenie w działaniach rzeczniczych. Ta ustawa nakłada na przedsiębiorstwa odpowiedzialność za naruszenia praw człowieka i szkody środowiskowe w ich łańcuchach dostaw, co stanowi kluczowy krok w stronę etycznego światowego handlu. Organizacje zajmujące się ochroną praw człowieka popierają tę ustawę i podkreślają pilną potrzebę ochrony pracowników i pracowniczek, społeczności lokalnych oraz ekosystemów. Jednak ta debata ma charakter polityczny. Lobby przemysłowe często sprzeciwia się tej ustawie twierdząc, że zagraża ona konkurencyjności na rynku lub powoduje dodatkowe obciążenia biurokratyczne. To oni finansują kampanie, badania i influencerów, aby rozpowszechniać te poglądy.

Umiejętność korzystania z mediów oznacza zadawanie krytycznych pytań:

Kto korzysta z takiej

narracji? Czego

brakuje? Czy jest to

rzeczywiście neutralny

przekaz?

Chcemy, aby młodzi ludzie czuli się pewnie, zadając następujące pytania: Kto korzysta z takiej narracji? Co zostało pominięte? Czy ta informacja jest w pełni obiektywna? W przypadku działań na rzecz łańcucha dostaw, kształtowanie narracji jest tak ważne jak kształtowanie polityki wokół tego.

Uwaga dla osoby prowadzącej: <https://edoc.coe.int/en/media/11284-media-literacy-for-global-education-toolkit-for-youth-multipliers.html>

Wspieranie młodych umysłów

Poniższe pomysły na warsztaty mogą być dla Ciebie inspiracją, jak pomóc młodym ludziom, z którymi pracujesz, w praktycznym wykorzystaniu umiejętności korzystania z mediów. Skupiają się one na tym, jak krytycznie analizować media, rozpoznawać ukryte relacje władzy i angażować się w tematy związane ze sprawiedliwością globalną w kreatywny i wzmacniający sposób. Ich celem jest budowanie pewności siebie, ciekawości i sprawczości w przestrzeni cyfrowej.

Każdy z warsztatów jest tylko zarysem i można go dostosować do różnych grup wiekowych i warunków.

„Wartości kontra zdolność do bycia wiralem w sieci”: etyczne opowiadanie historii w Internecie

W ramach tego warsztatu poprosisz uczestników/uczestniczki o zapoznanie się z prawdziwymi przykładami historii opowiedzianych przez organizacje pozarządowe lub aktywistów/aktywistki, które stały się popularne w sieci. Podaj przykłady zarówno tych, które zainspirowały pozytywne działania, jak i tych, które wywołały negatywne reakcje. Grupa powinna wspólnie zastanowić się nad tym, co sprawia, że przekaz jest silny, ale jednocześnie pełny szacunku. Skoncentruj się na dostrzeżeniu cienkiej granicy między podnoszeniem świadomości a utrwalaniem stereotypów. Dzięki dyskusji uczestnicy/uczestniczki dowiedzą się, jak opowiadać historie dotyczące złożonych problemów globalnych w sposób dokładny, integracyjny i wzmacniający.

„Sprawdzenie rzetelności”: wykrywanie nieprawdziwych informacji w łańcuchach dostaw

W tej sesji przedstawisz kilka studiów przypadków dotyczących wprowadzających w błąd treści medialnych, takich jak fałszywe wiadomości, reklamy greenwashingowe lub posty influencerów związane z etyczną produkcją. Pracując w małych grupach, młodzi ludzie mają okazję przetestować

proste narzędzia do weryfikacji faktów, takie jak wyszukiwanie obrazów lub śledzenie źródeł, aby odkryć, co jest prawdziwe, a co nie. Celem jest rozwijanie praktycznych umiejętności rozpoznawania manipulacji i dezinformacji. Postaraj się wykorzystać odpowiednie przykłady dotyczące globalnych łańcuchów dostaw i tematów związanych ze sprawiedliwością.

„Stwórz własną kampanię w mediach”

Jest to kreatywny warsztat, podczas którego uczestnicy/uczestniczki opracowują własną krótką kampanię uświadamiającą dotyczącą globalnych łańcuchów dostaw. Mogą wykorzystać takie formaty jak wpisy na Instagramie, filmy wyjaśniające na TikToku lub plakaty, aby opowiedzieć prawdziwe historie. Przykładem może być historia opowiedziana z perspektywy pracownika/pracownicy przemysłu odzieżowego. Celem jest informowanie, wzmacnianie pozycji i promowanie etycznego przekazywania historii. Dzięki tej aktywności uczestnicy/uczestniczki aktywnie wykorzystują umiejętności medialne do promowania swoich idei i zyskują pewność w korzystaniu z narzędzi cyfrowych, aby inspirować zmiany społeczne (zobacz metodę „Kampania na rzecz sprawiedliwego łańcucha dostaw”).

„Lobbowanie dla lajków”: zrozumienie, kto kształtuje narrację

W ramach tego warsztatu należy znaleźć studia przypadków dotyczące unijnego prawa dotyczącego łańcucha dostaw, aby zbadać, w jaki sposób różne zainteresowane strony, takie jak organizacje pozarządowe, lobby branżowe, politycy i media, kształtują opinię publiczną. Pomóż uczestnikom/uczestniczkom zidentyfikować, czyje interesy są w grze w każdym przypadku i jak wpływają one na przekaz medialny. Poprzez odgrywanie ról lub pracę w zespole weryfikującym fakty młodzi ludzie mogą poszukiwać sprzecznych twierdzeń. To ćwiczenie buduje świadomość strategii lobbujących

oraz tego, jak w rzeczywistych sytuacjach kształtują się i narracje dotyczące globalnych kwestii sprawiedliwości i w jaki sposób są one kwestionowane.

UWAGA DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

Udostępnij dane poniższych aplikacji, aby pomóc młodym ludziom podejmować bardziej świadome i etyczne decyzje zakupowe.

Good On You (goodonyou.eco)
Prowadzi ranking marek modowych w kwestii poszanowania praw pracowniczych, szkodenia środowiska oraz dobrostanu zwierząt. Znajdź etyczne alternatywy dla swoich ulubionych marek.

Boycott (boycott.com)
Zeskanuj kody kreskowe, aby zobaczyć, kto jest właścicielem/właścicielką produktu i dołącz do kampanii wspierających uczciwe praktyki lub bojkotujących szkodliwe firmy.

Wyszukiwarka sprawiedliwego handlu
Poszukaj produktów z certyfikatem sprawiedliwego handlu oraz sklepów w pobliżu, które zapewniają godziwe wynagrodzenie rolnikom/rolniczkom oraz pracownikom/pracownicy.

Think Dirty (thinkdirtyapp.com)
Sprawdź, czy kosmetyki oraz produkty do pielęgnacji ciała nie zawierają szkodliwych substancji chemicznych i czy zostały wyprodukowane etycznie.

Ethical Barcode (ethicalbarcode.com)
Otrzymuj ranking standardów etycznych żywności, mody, sprzętu elektronicznego oraz wielu tysięcy innych produktów.

Zachęć uczestników/uczestniczki do pobrania jednej aplikacji i przetestowania jej następnym razem, gdy będą robić zakupy, następnie mogą podzielić się swoimi odkryciami z grupą.

„Wpływ & skutek”: odgrywanie ról przez media społecznościowe

Jest to interaktywna gra polegająca na odgrywaniu ról, w której uczestnicy/uczestniczki przyjmują różne perspektywy. Mogą wcielić się w aktywistów/aktywistki, pracowników/pracownice fabryki, etycznych konsumentów/konsumentki lub zespoły korporacyjnego działu PR. Każda grupa otrzymuje przypisaną rolę i pracuje nad zredagowaniem krótkich postów w mediach społecznościowych dotyczących kwestii związanych z łańcuchem dostaw, takich jak praca dzieci lub sprawiedliwe wynagrodzenia. Po zakończeniu przedstawień można podsumować, w jaki sposób opowiadanie historii i sposób ich przedstawiania wpływają na widoczność i oddziaływanie. Ten warsztat ma na celu podkreślenie, w jaki sposób różne głosy kształtują narrację i jak władza wpływa na to, kto jest słyszany.

„Zauważ manipulowanie przekazem”: rozłożenie na czynniki pierwsze przekazów medialnych

Program Spot the Spin – Zauważ manipulowanie przekazem zakłada pracę w grupach i analizowanie różnych treści medialnych, w tym reklam, kampanii, postów influencerów i wiadomości związanych z łańcuchami dostaw. Należy przedstawić uczestniczącym przykłady i pytania nakierowujące, które pomogą im zbadać, kto i dlaczego stworzył daną wiadomość i czego w niej brakuje. Celem jest odkrycie ukrytych uprzedzeń, technik perswazji i strategii marketingowych. Pomoże to grupie w krytycznym myśleniu i świadomości medialnej w kontekście globalnej komunikacji na temat sprawiedliwości.

3.3 Dlaczego warto zaangażować się w działania na rzecz łańcucha dostaw?

Odporność w zmieniającym się świecie

Młodzi ludzie w dzisiejszych czasach dorastają w świecie naznaczonym przez nakładające się na siebie globalne kryzysy. Dotyczą one załamania klimatu i utraty bioróżnorodności, nierówności społecznych i ekonomicznych, migracji spowodowanej konfliktami, rosnącego autorytaryzmu oraz wyzwań związanych z cyfryzacją, w tym dezinformacją i polaryzacją społeczeństwa. Ta złożona rzeczywistość ma wpływ na ich codzienne życie, a także na postrzeganie przyszłości. Ciągła ekspozycja na negatywne wiadomości często prowadzi do wycofania się i wyczerpania emocjonalnego ludzi. Jest to szczególnie istotne w okresie dojrzewania, który i tak może być przytłaczający.

Jednym z konkretnych wymiarów łączących wiele globalnych kryzysów są globalne łańcuchy dostaw. Zrozumienie łańcuchów dostaw pomaga przełamać globalną niesprawiedliwość i nierówności ekonomiczne. Jednak wyzwania te mogą również przytłaczać młodych ludzi, wywołując poczucie bezradności, niepokoju i braku zaangażowania.

W tym kontekście odporność psychiczna i zdolność adaptacji pomagają młodym ludziom rozwijać się w obliczu wielu przeciwności. Te cechy pomagają młodym ludziom zdobyć siłę emocjonalną i praktyczne narzędzia, aby stawić czoła niepewności i pozostać zaangażowanym.

Istotą rozwoju odporności jest 7 filarów:

- **Optymizm:** Zachowanie nadziei na lepszą przyszłość pomimo trudności.
- **Akceptacja:** Uznanie i dostosowanie się do rzeczywistości, na którą nie ma się wpływu.
- **Podejście skupione na rozwiązaniach:** Skupianie się na działaniach i możliwościach, a nie na problemach.
- **Porzucenie roli „ofiary”:** Przejęcie odpowiedzialności za swoje działania i decyzje.
- **Branie odpowiedzialności:** Stawanie się

aktywnym uczestnikiem/uczestniczką kształtowania społeczeństwa.

- **Nawiązywanie kontaktów:** Budowanie relacji i społeczności zapewniających wsparcie.
- **Planowanie przyszłości:** Wyznaczanie celów i wyobrażanie sobie pozytywnych zmian.

Zdrowie psychiczne i aktywizm

Jak już wspomnieliśmy, ciągła świadomość globalnych wyzwań może powodować stres emocjonalny u młodych ludzi. Niepokój związany z klimatem, niepokoje społeczne i niepewność gospodarcza mogą prowadzić do wypalenia, rozpaczy lub wycofania się z życia społecznego. Jednak aktywizm, w tym działania na rzecz sprawiedliwych łańcuchów dostaw i sprawiedliwości społecznej, może być skutecznym antidotum. Może on zapewnić poczucie celu, wspólnoty i sprawczości, które są kluczowe dla pozytywnego zdrowia psychicznego. Jako osoby pracujące z młodzieżą tworzyście bezpieczne i wzmacniające przestrzenie (emocjonalne, społeczne, fizyczne i kulturowe), w których młodzi ludzie mogą przetwarzać swoje emocje, budować nadzieję i wspólnie opracowywać strategie. Odporność grupowa (gdzie społeczności wspierają się i podtrzymują nawzajem) jest równie ważna jak odporność indywidualna.

Autorefleksja & Konsumpcja

Zrównoważona konsumpcja jest kluczowym wymiarem globalnej sprawiedliwości i odpowiedzialnych łańcuchów dostaw, ale stanowi również osobiste wyzwanie. Świadomość sprawiedliwej i etycznej konsumpcji wzrosła, ale bariery takie jak wygoda, cena, styl życia i normy społeczne czasami utrudniają zmianę zachowań. Badania z zakresu ekonomii behawioralnej i psychologii społecznej pokazują, że sama wiedza nie wystarczy, aby zmienić nawyki konsumpcyjne (Thøgersen, 2010; Gifford & Nilsson, 2014). Czynniki takie jak dysonans poznawczy (dyskomfort psychiczny wynikający z konfliktu wartości i działań) mogą skutkować zmianą zachowania lub racjonalizacją szkodliwych nawyków.

Osoby pracujące z młodzieżą, takie jak Ty, mogą wspierać młodych ludzi w refleksji nad ich konsumpcją. Kiedy potrafią oni powiązać

swoje osobiste wybory z większymi globalnymi systemami, takimi jak łańcuchy dostaw i ich wpływ na społeczeństwo i środowisko, mogą podejmować bardziej świadome decyzje. Przykłady aktywizmu młodzieżowego podkreślają ten związek: ruchy takie jak „Fridays for Future” zachęcają do krytycznej refleksji nad podróżami, dietą i ubraniami. „Extinction Rebellion” kładzie nacisk na osobistą odpowiedzialność obok działań zbiorowych, a sieci takie jak „Slow Food Youth” łączą spotkania i wydarzenia z edukacją na temat etycznej produkcji i konsumpcji żywności. Te podejścia prowadzone przez młodzież sprawiają, że sprawiedliwa konsumpcja staje się mniej abstrakcyjna i mniej osądzająca, a bardziej dostępna, angażująca i osobista. Tworzenie tych powiązań pozwala młodym ludziom dostrzec swoją siłę i odpowiedzialność w łańcuchu dostaw. Jednocześnie mają oni szansę zauważyć szerszy kontekst promowania sprawiedliwych łańcuchów dostaw i sprawiedliwości społecznej na poziomie europejskim i globalnym.

3.4 Wymiar europejski

Jako osoby pracujące z młodzieżą w Europie ponosimy szczególną odpowiedzialność: europejscy konsumenci/konsumentki, przedsiębiorstwa i instytucje są częścią globalnych łańcuchów dostaw, które mają wpływ na społeczności i środowisko na całym świecie. Nasze działania, polityka i nawyki konsumpcyjne mają bezpośrednie konsekwencje daleko poza granicami naszych krajów.

W ostatnich latach opracowanie dyrektywy UE w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (często nazywanej unijnym prawem dotyczącym łańcucha dostaw) wywołało ważną debatę publiczną i mobilizację europejskiego społeczeństwa obywatelskiego. Proponowane przepisy mają na celu pociągnięcie europejskich przedsiębiorstw do odpowiedzialności za przestrzeganie standardów w zakresie praw człowieka i ochrony środowiska w całym ich globalnym łańcuchu dostaw. Proces legislacyjny wywołał działania ze strony różnych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, od ruchów młodzieżowych i organizacji pozarządowych po związki zawodowe i przedsiębiorstwa działające zgodnie z zasadami etyki. Współpracują razem, aby forsować silniejsze, egzekwowalne standardy, które promują sprawiedliwość i zrównoważony rozwój. Dla młodych ludzi zaangażowanie się w ten proces

jest skutecznym sposobem na połączenie lokalnych działań z globalnymi zmianami i tym samym, kształtowania bardziej sprawiedliwej gospodarki.

Dzięki wspieraniu młodych ludzi w angażowanie się w kampanie dotyczące unijnego prawa w kwestii łańcucha dostaw, możemy zachęcać ich do bycia aktywnymi obywatelami/obywatelkami i wzmocnienia pozycji politycznej oraz do przeciwdziałania poczuciu bezradności i braku zaangażowania. Pokazuje to młodym ludziom, że ich głos ma znaczenie, a wspólne działania mogą mieć wpływ. Dzięki powiązaniu osobistych refleksji na temat konsumpcji ze świadomością toczących się debat politycznych i aktywizmem młodzi ludzie odnajdują swoją rolę w ramach szerszej europejskiej odpowiedzialności za promowanie sprawiedliwych i zrównoważonych łańcuchów dostaw. To powiązanie zwiększa ich motywację i zdolność do działania. Nie tylko jako konsumenci, ale jako świadomi, zaangażowani członkowie/członkinie tętniącego życiem europejskiego społeczeństwa obywatelskiego, zaangażowanego w budowanie globalnej sprawiedliwości.

Kryzys klimatyczny
Utrata bioróżnorodności
Globalne ocieplenie
Katastrofy naturalne
Sprawiedliwość klimatyczna
Globalne niesprawiedliwości
Globalne Południe
Migracje
Kryzysy
Konflikty
Prawicowy populizm
Antydemokracja
Integracja
Ksenofobia
Bezpieczeństwo
wewnętrzne
Tożsamość
Starzejąca się populacja
Zmiany demograficzne
Państwo opiekuńcze
Zmiany gospodarcze
Konflikty handlowe
Geostrategie
Bezrobocie wśród
młodych ludzi
Digitalizacja
Interakcje społeczne
Czas przed ekranem

Mowa nienawiści
Radykalne stanowiska
Fałszywe wiadomości
Polaryzacja
Schematy przyjaciel-wróg
Dyskurs polityczny
Bańki filtrujące
Sztuczna inteligencja
Rynek pracy
Głód zasobów
Zużycie energii
elektrycznej
Pierwiastki ziemi rzadkich
Partnerstwo strategiczne
Zależności
Monopole
Firmy technologiczne
Koncentracja władzy
Wojny
Ukraina
Bliski Wschód
Demokracja
Utrata zaufania
Radykalne partie polityczne
Debaty na temat
tożsamości
Wzory do naśladowania

Moduł 4

W praktyce: Działania & Metody

01 “Escape Unfair Supply Chains”

W ramach projektu „Od łańcuchów do mostów” opracowaliśmy ambitną metodę pracy z młodzieżą na temat globalnych łańcuchów dostaw. Jest to Pokój Zagadek: znany również w Polsce pod nazwą w jęz. angielskim: Escape Room pt. „Ucieczka od niesprawiedliwych łańcuchów dostaw”.

Pokój Zagadek jest przeznaczony dla grup od 4 do 6 osób w wieku od 13 do 30 lat. W ramach tej gry uczestnicy/uczestniczki będą symulować globalne śledztwo w sprawie nieprawidłowości związanych z greenwashingiem -tzw. ekościemą, popełnionych przez międzynarodową korporację. Będą odkrywać

wskazówki za pomocą tajnych kodów, wiadomości audio oraz zwracając uwagę na szczegóły. Na końcu gry zostanie przeprowadzona sesja refleksyjii, podczas której uczestnicy/uczestniczki dzielą się zdobytą wiedzą i omawiają doświadczone wydarzenia.

Materiały są dostępne w języku angielskim, hiszpańskim, niemieckim, polskim i rumuńskim. Korzystanie z nich jest całkowicie bezpłatne i łatwe do powielania: wystarczy kilka artykułów biurowych, kilka arkuszy papieru i smartfony.

02 Promowanie łańcucha dostaw

Niniejszy warsztat zapoznaje uczestników/uczestniczki ze strategiami promowania sprawiedliwości w łańcuchu dostaw przy użyciu wizualnego opowiadania historii, analizy polityki i narzędzi strategicznego myślenia.

Cele	<p>Aby rozpoznać działania rzecznicze, identyfikować kluczowe wyzwania związane z łańcuchem dostaw oraz zrozumieć proces tworzenia polityki.</p> <p>Aby poznać strategie rzecznicze i sposoby jej wdrażania.</p>
Słowa kluczowe	Rzecznictwo, taktyka, wizualne opowiadanie historii, kształtowanie polityki, dyrektywa w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (CSDDD), krąg prawodawczy, sprawiedliwość
Czas trwania	180 minut
Wielkość grupy	10–30 uczestników/uczestniczek
Materiały	<p>15–20 wydrukowanych zdjęć przedstawiających działania rzecznicze, papier do flipchartów i markery, schemat modelu kręgu legislacyjnego, ulotka dotycząca taktyk rzeczniczych, plakat wizualny przedstawiający krąg rzeczniczy, karty dotyczące wyzwań związanych z łańcuchem dostaw.</p> <p>W przypadku limitu czasu: pominięcie szczegółowe omówienie kręgu tworzenia prawa, ograniczyć liczbę taktyk do 6–7 i połączyć analizę wyzwań z wprowadzeniem do kręgu rzecznictwa.</p>
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Nacisk: różne przepisy wymagają różnych strategii rzecznictwa. Niektóre wymagają presji społecznej, inne – wiedzy technicznej lub budowania koalicji. Przyjrzyjmy się temu bliżej.</p> <p>Zakończ działanie wzmocnieniem moralności uczestników/uczestniczek, pozostawiając ich z poczuciem sprawczości, a nie przytłoczenia.</p> <p>To zadanie wymaga średniozaawansowanej wiedzy na temat rzecznictwa.</p>

Metody

15 min. Galeria zdjęć

Rozmieść w pomieszczeniu 15–20 zdjęć przedstawiających różne działania rzecznicze: protesty, petycje, warsztaty, sztukę uliczną, kampanie w mediach społecznościowych, spotkania z urzędnikami, działania na rzecz społeczności itp.

Poproś uczestników/uczestniczki, aby w milczeniu obejrzel galerię, uważnie przyglądając się każdemu zdjęciu.

- Instrukcje: Przyjrzyj się każdemu zdjęciu i zwróć uwagę na to, co przyciąga Twoją uwagę. Które zdjęcie przemawia do Ciebie? Które sprawia, że myślisz „To jest rzecznictwo”? Wybierz jedno zdjęcie, które do Ciebie przemawia, i stań obok niego.

15 min. Głęboka dyskusja

Gdy wszyscy dokonają wyboru, należy utworzyć grupy składające się z 2-3 osób stojących w pobliżu tych samych lub sąsiadujących ze sobą zdjęć. Należy zadać następujące pytania:

- Dlaczego wybrałeś/wybrałaś to zdjęcie?
- Dlaczego uważasz, że ma ono charakter propagujący?
- Jakie działania są podejmowane i przez kogo?

Grupy dzielą się krótko swoimi spostrzeżeniami w niewielkim kręgu.

15 min. Dogłębna dyskusja

Zbierzcie się w większe grupy po 4–5 osób (łącznie osoby z różnych zdjęć).

Pytania do omówienia:

- Dlaczego to zdjęcie wydaje się być wezwaniem do działania?
- Jaką kwestię podkreśla i w jaki sposób?
- Gdyby to zdjęcie było częścią kampanii, jakie byłoby jej hasło?

Arkusze Analizy Zdjęć

Skład grupy:

Nasze wybrane zdjęcie pokazuje:

.....

1. Dlaczego ten obraz sprawia wrażenie wezwania do działania?

.....

2. Jaką kwestię podkreśla i w jaki sposób?

.....

3. . Gdyby to zdjęcie było częścią kampanii, jakie byłoby jej hasło?

HASŁO KAMPANII:

.....

Kluczowa obserwacja, którą warto przekazać wszystkim:

.....

.....

.....

.....

Każda mała grupa omawia i przygotowuje się do podzielenia się jednym kluczowym spostrzeżeniem z pozostałymi.

W ciągu 3 minut każda grupa przedstawia pomysł na hasło kampanii.

Uwaga: na tym etapie nie dodawaj zdjęć, będą one potrzebne w kolejnej części.

30 min. Rzecznictwo polityczne

Podziel uczestników/uczestniczki na 2 zespoły. Zapisz na tablicy kluczowe przepisy UE dotyczące łańcucha dostaw:

- Zespół A: Dyrektywa w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (CSDDD) – wymaga od przedsiębiorstw identyfikowania i eliminowania zagrożeń dla praw człowieka i środowiska w swoich łańcuchach dostaw.
- Zespół B: Rozporządzenie UE w sprawie wylesiania (EUDR) – zakazuje wprowadzania na rynek UE produktów związanych z wylesianiem.

Wyzwanie: przejrzycie galerię zdjęć. Które zdjęcie najlepiej oddaje ideę poparcia dla

przydzielonego wam prawa? Wybierzcie jedno zdjęcie, które odzwierciedla, jak mogłaby wyglądać kampania na rzecz tej polityki.

Zespoły mają 5 minut na:

- Omówienie przydzielonego im prawa.
- Powrót do galerii i wybranie jednego zdjęcia.
- Przygotowanie 1-minutowego wyjaśnienia, dlaczego je wybrali.

Każdy zespół przedstawia wybrane zdjęcie i wyjaśnia jego związek z prawem.

15 min. Krąg prawodawczy

Pokaż diagram „Krąg tworzenia prawa” przedstawiający cykl polityczny.

Przeprowadź uczestników przez każdy etap, wyjaśniając, na którym etapie można podjąć działania rzecznicze:

- Ustalanie programu: podnoszenie świadomości, kampanie medialne, zwracanie uwagi opinii publicznej/polityków na dane kwestie.
- Formułowanie polityki: dostarczanie badań, opinii ekspertów, sporządzanie projektów wniosków.
- Podejmowanie decyzji: lobbing, petycje, demonstracje mające na celu wywarcie wpływu na ostateczne głosowanie.
- Wdrażanie: monitorowanie egzekwowania przepisów, pociąganie przedsiębiorstw do odpowiedzialności.
- Ocena: dokumentowanie skutków, naciskanie na wprowadzanie ulepszeń.

Wróć do zdjęć wybranych przez każdą drużynę i zapytaj:

- Na jakim etapie procesu legislacyjnego mieści się wybrana przez Ciebie akcja rzecznicza?
- Jakie inne taktyki byłyby potrzebne na różnych etapach?
- Na jakim etapie znajduje się obecnie przypisana przez Ciebie ustawa? (Wdrażanie? Ocena? Naciski na zaostrenie przepisów?)

30 min. Narzędzia do prowadzenia działań rzeczniczych

Przedstaw 10 kluczowych taktyk rzecznictwa wraz z krótkimi objaśnieniami i przykładami:

1. Bezpośrednie lobbowanie: Spotkania

z decydentami/decydentkami w celu wywarcia bezpośredniego wpływu na politykę. Przykład: Spotkanie z członkami/członkiniami parlamentu w celu uzyskania poparcia dla CSDDD.

2. Kampanie publiczne: Budowanie poparcia społecznego poprzez petycje, wiece, widoczne działania. Przykład: Zebranie 100 000 podpisów na rzecz przejrzystości łańcucha dostaw.
3. Protesty i demonstracje: Pokojowe działania publiczne pokazujące zbiorowe żądania zmian. Przykład: Strajki klimatyczne domagające się odpowiedzialności korporacyjnej.
4. Promocja w mediach: Wykorzystanie mediów tradycyjnych i społecznościowych do kształtowania opinii publicznej. Przykład: Artykuły publicystyczne, wywiady, kampanie wiralowe ujawniające wyzysk pracowników.
5. Budowanie koalicji i sieci kontaktów: Współpraca z innymi organizacjami w celu wzmocnienia oddziaływania. Przykład: Związki zawodowe, organizacje pozarządowe i grupy wyznaniowe jednoczące się na rzecz sprawiedliwego handlu.
6. Badania i rzecznictwo oparte na dowodach: Tworzenie wiarygodnych danych uzasadniających potrzebę zmian. Przykład: Raporty dokumentujące pracę dzieci w łańcuchach dostaw kakao.
7. Rzecznictwo partycypacyjne: Skupienie się na społecznościach dotkniętych problemem w działaniach rzeczniczych. Przykład: Pracownicy/pracownice przemysłu odzieżowego przemawiający podczas przesłuchań w Parlamencie Europejskim.
8. Budowanie potencjału rzeczników: Szkolenie innych, aby sami stali się rzecznikami/rzeczniczkami. Przykład: Warsztaty uczące młodzież, jak lobbować lokalnych przedstawicieli/przedstawicielki.
9. Strategiczne wykorzystanie symboli i kultury: Wykorzystanie sztuki, muzyki i teatru do przekazywania komunikatów rzeczniczych. Przykład: Pokazy mody prezentujące etyczne marki, sztuka uliczna dotycząca szybkiej mody.
10. Rzecznictwo cyfrowe: Kampanie internetowe, ruchy hashtagowe, akcje e-mailowe. Przykład: Kampania w mediach społecznościowych #WhoMadeMyClothes-#Ktouszyłmojeubrania

20 min. Kiedy i czego należy używać

Przedstaw 3 scenariusze na tablicy flipchart. Uczestnicy/uczestniczki w parach omawiają, które taktyki byłyby najskuteczniejsze:

- Scenariusz 1: Duża firma produkująca czekoladę odmawia ujawnienia źródeł pochodzenia kakao, pomimo doniesień o zatrudnianiu dzieci. → Możliwe taktyki: kampania publiczna, działania w mediach, presja konsumentów/konsumentek
- Scenariusz 2: UE rozważa osłabienie CSDDD w wyniku lobbingu korporacyjnego. → Możliwe taktyki: bezpośrednie lobbowanie, budowanie koalicji, protesty
- Scenariusz 3: Młodzi ludzie w Twojej społeczności nie rozumieją problemów związanych z łańcuchem dostaw. → Możliwe taktyki: budowanie potencjału, rzecznictwo partycypacyjne,

Szybka wymiana informacji: Co wybraliście i dlaczego?

15 min. Wprowadzenie do kręgu rzecznictwa

Przedstaw wizualizację kręgu rzecznictwa

- Wartości: Skoncentruj się na tym, co ważne, wyjaśniając przekonania i zasady, które motywują Twoje zaangażowanie w zmianę.
- Zbadaj: Dogłębnie zbadaj problem poprzez badania i zadawanie pytań, aby zrozumieć podstawowe przyczyny, społeczności, których dotyczy problem, oraz dynamikę władzy.
- Myśl: Opracuj strategię działania, identyfikując cele, mapując siły, budując koalicje i opracowując realne plany kampanii.
- Działaj: Podejmuj konkretne działania poprzez kampanie, protesty, edukację, presję konsumentów/ konsumentek lub organizowanie społeczności zgodnie ze swoją strategią.
- Oceniaj: Zastanów się, co się sprawdziło, a co nie, i czego się nauczyłeś, aby wzmocnić przyszłe działania rzecznicze i pogłębić ich wpływ.

15 min. Zagłębić się w „Eskpolowanie”

Zanim zaczniesz działać, musisz zbadać sytuację.

Przyjrzyjmy się głównym wyzwaniom, przed którymi stoją łańcuchy dostaw i którymi musimy się zająć poprzez działania rzecznicze.

Podziel się głównymi wyzwaniami, przed którymi stoi łańcuch dostaw:

Kwestie związane z prawami człowieka:

- Poor Working Conditions (unsafe factories, long hours, no breaks)
- Child Labor (children working instead of attending school)
- Forced Labor (people working against their will, debt bondage)

Kwestie środowiskowe:

- Wysoka emisja dwutlenku węgla (transport, zanieczyszczenie związane z produkcją).
- Wylesianie i wyczerpywanie zasobów (wycinanie lasów pod uprawy rolne, wydobywanie).
- Zanieczyszczenie i odpady (toksyczne chemikalia, odpady z tworzyw sztucznych, zanieczyszczenie wody).

Kwestie ekonomiczne i strukturalne:

- Monopole i nierównowaga sił (kilka firm kontroluje całe sektory).
- Złożone łańcuchy dostaw (trudno jest prześledzić pochodzenie materiałów).
- Ukryte koszty (wpływ na zdrowie, szkody środowiskowe, które nie znajdują odzwierciedlenia w cenach).

Nieuczciwe praktyki:

- Greenwashing (firmy fałszywie twierdzące, że działają w sposób etyczny lub zrównoważony)

15 min. Osobiste powiązania

Spójrz na tę listę. Które wyzwanie zaskakuje Cię najbardziej? Które z nich chcesz zgłębić?

Uczestnicy/uczestniczki dzielą się jednym słowem lub frazą z osobą siedzącą obok.

Zakończenie: Teraz Twoja kolej. Zabierz Krąg rzecznictwa do domu. Zaczynaj zgłębiać temat, który jest dla Ciebie ważny. I pamiętaj, że rzecznictwo nie jest czymś odległym ani skomplikowanym. Zaczyna się od Ciebie, tu i teraz.

Karty informacyjne dotyczące przepisów UE związanych z łańcuchami dostaw

DYREKTYWA W SPRAWIE NALEŻYTEJ STARANNOŚCI
W ZAKRESIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU
PRZEDSIĘBIORSTW (CSDDD)**Czego wymaga?**

Requires large EU companies to identify and address human rights violations and environmental damage in their global supply chains

WHO IT AFFECTS:

- Firmy zatrudniające ponad 5000+ pracowników/pracownic.
- Firmy osiągające obroty powyżej €1.5 mld.+ euro.
- Their suppliers worldwide

MOŻLIWOŚCI WSPIERANIA:

- Nacisk na bardziej rygorystyczne egzekwowanie przepisów.
- Monitorowanie zgodności firm z przepisami.
- Wymaganie przejrzystości od marek.

ROZPORZĄDZENIE UE W SPRAWIE WYLESIANIA
(EUDR)**Co stanowi?**

Zakaz wprowadzania na rynek UE produktów związanych z wylesianiem

MOŻLIWOŚCI DZIAŁAŃ:

- Olej palmowy
- Soja
- Wołowina
- Kakao
- Kawa
- Drewno i kauczuk

MOŻLIWOŚCI DZIAŁAŃ:

- Wspieranie społeczności dotkniętych problemem.
- problemem.
- Domaganie się przejrzystości certyfikacji.
- Naciskanie na rozszerzenie zakazu na inne produkty.

ARKUSZ STRATEGII POŁĄCZEŃ

Nazwa Zespołu:

Przypisane nam przepisy prawne/polityka:
.....

KROK 1: Zrozumienie naszego prawa

Naszym zdaniem to prawo ma na celu:

.....
.....
.....
.....

KROK 2: Wybór zdjęcia

Wybraliśmy zdjęcie o numerze:

To zdjęcie przedstawia (należy opisać działanie
rzecznicze):

STEP 3: Znalezienie powiązań

To zdjęcie ma związek z naszym prawem,
ponieważ:

Taktyka rzecznictwa pokazana na tym zdjęciu
pomogłaby poprzez:

KROK 4: Notatki dotyczące prezentacji

Najważniejsze informacje, które należy przekazać
wszystkim (30 sekund):

ARKUSZ TWORZENIA SCHEMATU KRĘGU USTAWODAWSTWA

Zespół:

Nasze wybrane zdjęcie przedstawia:
.....
.....

1. Do którego etapu (etapów) cyklu stanowienia
prawa pasuje to działanie rzecznicze? (Zaznacz
wszystkie, które mają zastosowanie)

- Ustalenie programu
- Formułowanie polityki
- Podejmowanie decyzji
- Wdrożenie
- Ocena

2. Dlaczego umieściliśmy to na tym etapie?
.....
.....

3. Jakie INNE taktyki byłyby potrzebne na różnych
etapach, aby wesprzeć tę ustawę?

Na etapie ustalania programu:
.....
.....

Na etapie formułowania polityki:
.....
.....

Na etapie podejmowania decyzji:
.....
.....

Na etapie wdrażania:
.....
.....

Na etapie oceny:
.....
.....

4. Na jakim etapie cyklu politycznego znajduje się
OBECNIE przypisane nam prawo?

.....
.....

5. Jakie działania rzecznicze są obecnie najpilnie-
jsze w odniesieniu do tej ustawy?

.....
.....

03 Mapowanie podróży

Cele	<p>Aby zbadać globalne łańcuchy dostaw.</p> <p>Aby odkryć ludzi, miejsca i procesy stojące za przedmiotami codziennego użytku oraz ich wpływu na kwestie etyczne, społeczne i środowiskowe.</p>
Słowa kluczowe	Fazy łańcucha dostaw, upstream, downstream, globalne powiązania
Czas trwania	60-90 minut
Wielkość grupy	10–30 uczestników/uczestniczek
Materiały	Flipcharty, markery lub długopisy, wydrukowane karty ról, wydrukowane zdjęcia
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Wybierz przedmioty, z których młodzi ludzie korzystają na co dzień (smartfony, przekąski, moda), aby zwiększyć ich zaangażowanie.</p> <p>Zachęcaj do empatii, łącząc produkty z rzeczywistymi pracownikami/pracownicami ich historiami.</p> <p>Uprość słownictwo i dodaj elementy wizualne dla młodszych grup; dla starszych grup wykorzystaj studia przypadków i dane.</p>

Metody

10 min. Wprowadzenie

Krótkie wyjaśnienie pięciu kluczowych etapów łańcucha dostaw: zasoby, produkcja, transport, konsumpcja i odpady. Można również wprowadzić pojęcie upstream (pozyskiwanie zasobów, produkcja, transport) i downstream (konsumpcja, odpady).

30 min. Ćwiczenia z kartami odgrywania ról

Przygotuj karty z fotografiami i krótkimi opisami osób pełniących różne role w łańcuchu dostaw (np. plantator/plantatorka kakao w Ghanie, pracownik/pracownica fabryki w Bangladeszu, osoba kierująca ciężarówką w Niemczech itp.).

Każdy uczestnik/uczestniczka otrzymuje jedną kartę (lub więcej, jeśli jest więcej kart z rolami niż osób).

Poproś uczestników/uczestniczki, pojedynczo lub w grupach, aby umieścili swoje postacie na dużym plakacie lub tablicy przedstawiającej pięć etapów łańcucha dostaw.

Kiedy kładą swoją kartę, czytają na głos, kim są i czym się zajmują.

Opcjonalnie: Zostaw miejsce na tablicy na notatki dotyczące refleksji lub symbole problemów (np. „niskie wynagrodzenia”, „zanieczyszczenie środowiska”, „praca dzieci” itp.), aby zwiększyć złożoność dyskusji w miarę jej rozwoju.

30 min. Mapowanie podróży przedmiotu

Podziel osoby uczestniczące na małe grupy (3-5 osób)

Przydziel im lub pozwól im wybrać jeden przedmiot codziennego użytku (np. smartfon, koszulkę, tabliczkę czekolady, awokado, trampki).

Poproś ich, aby sporządzili mapę drogi produktu od surowca do utylizacji lub ponownego wykorzystania. Powinni określić:

- Co dzieje się na każdym etapie łańcucha dostaw?
- Gdzie (geograficznie) mogą mieć miejsce te zdarzenia?

- Kto jest zaangażowany i jakie problemy mogą się pojawić?

Następnie grupy dzielą się z innymi informacjami na temat podróży swoich przedmiotów, opcjonalnie rysując fizyczną „mapę podróży” na tablicach flipchart.

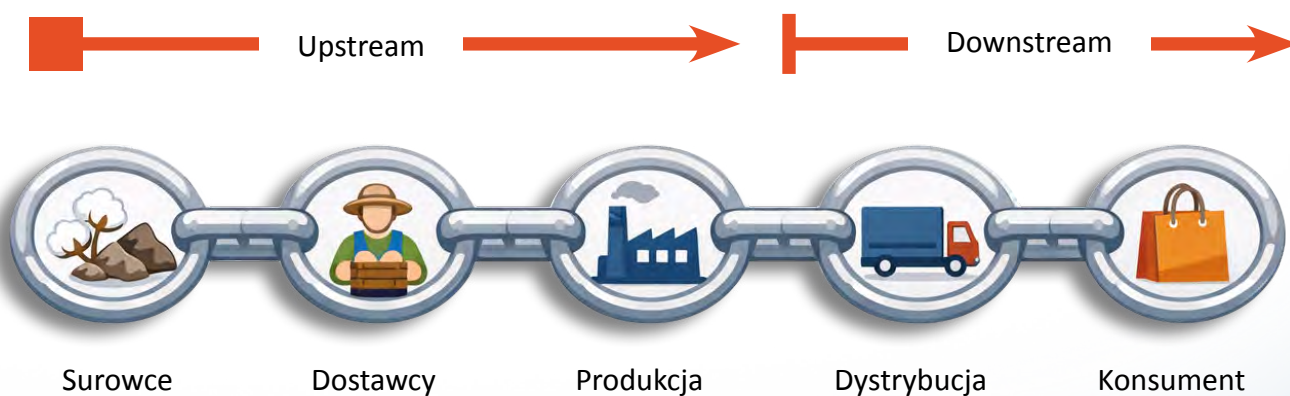
poszczególnymi fazami?

- Które role są niewidoczne lub niedoceniane?
- Gdzie występują największe wyzwania środowiskowe lub etyczne?
- Co możemy zmienić jako konsumenci/konsumentki lub obywatele/obywatelki?

15 min. Podsumowanie

Omów, czego uczestnicy/uczestniczki nauczyli się lub co ich zaskoczyło. Zapytaj:

- Jakie powiązania dostrzegli między

ŁAŃCUCH DOSTAW

PUSTY SZABLON MAPY PODRÓŻY

Przedmiot:

Skład grupy:

1. ZASOBY

Skąd pochodzą surowce?

.....

Jakie surowce są używane?

.....

Gdzie są one wydobywane lub zbierane?

.....

Kto jest zaangażowany na każdym etapie?

.....

Czy występują problemy lub wyzwania?

.....

2. PRODUKCJA

Gdzie i w jaki sposób jest produkt wytwarzany?

.....

Co się dzieje z surowcami?

.....

Gdzie produkt jest montowany lub przetwarzany?

.....

Kto tu pracuje? Jakie są ich warunki pracy?

.....

Czy istnieją jakieś obawy dotyczące środowiska lub kwestii etycznych?

.....

3. TRANSPORT

W jaki sposób towar trafia do sklepu?

.....

Jakie środki transportu są wykorzystywane (statek, ciężarówka, samolot)?

.....

Czy produkt jest przechowywany w trakcie transportu?

.....

Kto zajmuje się przenoszeniem lub przechowywaniem?

.....

Czy występują jakieś problemy (np. ślad węglowy, godziny pracy)?

.....

4. KONSUMPCJA

W jaki sposób ludzie kupują i korzystają z produktu?

.....

Gdzie jest on sprzedawany? Kto sprzedaje ten towar?

.....

Kto i dlaczego to kupuje?

.....

Jak długo pozostaje używany?

.....

Czy występują jakieś obawy? (kwestie marketingu, nadmiernej konsumpcji etc.)?

.....

5. ODPADY

Co się dzieje z produktem, gdy przestaje być używany?

.....

Czy jest ponownie wykorzystywany, poddawany recyklingowi, czy wyrzucany?

.....

Kto zajmuje się odpadami (nieformalni pracownicy pracowniczki firmy)?

.....

Jaki jest wpływ na środowisko?

.....

Czy ten produkt mógłby być lepiej zaprojektowany?

.....

04 Ludzkie ogniwa w globalnych łańcuchach

Cele	<p>Aby zbadać emocjonalny i poznawczy wpływ opowiadania historii w porównaniu z informacjami statystycznymi podczas dyskusji na temat niesprawiedliwych globalnych łańcuchów dostaw.</p> <p>Aby wzmocnić pozycję uczestników poprzez umożliwienie im skutecznego łączenia obu podejść.</p>
Słowa kluczowe	Opowiadanie historii, globalne łańcuchy dostaw, nieuczciwy handel, praca dzieci, wyzysk pracowników/pracowniczek, umiejętność korzystania ze statystyk, zaangażowanie emocjonalne, prawa człowieka, świadomość konsumentów/konsumentek, sprawiedliwość społeczna
Czas trwania	90-120 minut
Wielkość grupy	8-24 (jeśli są więcej niż 24 osoby to wtedy należy podzielić grupę na mniejsze zespoły)
Materiały	Zestaw kart z opowiadaniem, zestaw kart z danymi/faktami, stojak na flipchart i papier, masa mocująca lub taśma do przyklejania
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Dostosuj stopień złożoności opowiadań i tekstów opartych na faktach do poziomu grupy.</p> <p>Wybieraj historie z wyczuciem, aby nie utrzymywać stereotypów.</p> <p>Może się też zdarzyć, że pojawią się osobiste historie samych uczestników/ uczestniczek – pozwól, żeby je włączyć do metody.</p>

Metody

10 min. Wprowadzenie i przedstawienie tematu

Przedstaw krótko znaczenie opowiadania historii w kontekście globalnych zagadnień.

Wyjaśnij, że celem tego ćwiczenia jest:

- porównanie sposobu, w jaki uczymy się na podstawie opowieści, z nauką opartą wyłącznie na faktach.

25 min. Praca w parach – wymiana opowieści

Krok A: Przygotuj wcześniej dwa zestawy kart:

- jeden zatytułowany „Opowiadacz”, zawierający osobiste historie osób dotkniętych niesprawiedliwymi łańcuchami dostaw lub historie sukcesu osób walczących z nimi
- jeden zatytułowany „Osoba udostępniająca dane”, zawierający teksty oparte na faktach pochodzące z renomowanych źródeł, takich jak MOP, UNICEF itp. (możliwe tematy: wydobywanie złota do produkcji elektroniki i biżuterii, pracownicy/pracownice przemysłu modowego i tekstylnego, wysypiska odpadów elektronicznych, praca dzieci w łańcuchach dostaw kakao itp.

Podziel grupę na pary i rozdaj karty tak, aby każda para miała po jednej karcie z każdego zestawu.

Wyznacz osobę, która rozpocznie (opowiadająca lub dzieląca się danymi).

Krok B: Poproś uczestników, aby przeczytali swoje karty i przygotowali się do opowiedzenia ich treści swoim partnerom w ciągu 3 minut.

Gdy będą gotowi, rozpocznij pierwszą rundę.

Następnie przejdź do kolejnej rundy, w której pozostali partnerzy opowiadają o swoich kartach.

15 min. Podsumowanie

Zorganizuj krótką sesję podsumowującą w grupie i poproś uczestników/uczestniczki, aby zastanowili się nad tym, co usłyszeli. Oto kilka pytań, które możesz omówić z grupą:

- Co najbardziej zapadło Ci w pamięci z wypowiedzi Twojego partnera/partnerki?
- Co wywarło na Was większe wrażenie — opowieść czy statystyki?
- Dlaczego łatwiej zapamiętujemy opowieści niż liczby?
- Czy dane mogą kiedykolwiek mieć taką samą siłę oddziaływania jak opowieść?
- Czego by nam brakowało, gdybyśmy korzystali tylko z jednego z tych środków?

Główna teza: opowieści pozostają w naszej pamięci dłużej niż liczby, ale w przypadku złożonych tematów, takich jak łańcuchy dostaw, pożądane jest połączenie tych dwóch środków.

40 min. Zadanie kreatywne – Połączenie historii

Uczestnicy/uczestniczki wracają do pracy w parach. Ich zadaniem jest teraz połączenie swoich pomysłów w jedną ciekawą historię. Czas

przeznaczony na zadanie to 10 minut:

Następnie dzielą się swoimi połączonymi historiami z grupą. Ich opowieści powinny trwać od 3 do 5 minut, w zależności od wielkości grupy. Podpowiedź im: „Waszym celem jest poinformowanie i poruszenie słuchaczy”.

Zaproponuj strukturę przewodnią – pytania te można zapisać na tablicy flipchart:

- Haczyk narracyjny (emocja lub fakt)
- Kim jest ta osoba?
- Jaki to system?
- Co mówią liczby?
- Co można by zmienić?

20 min. Udostępnianie i opinie

Podczas sesji plenarnej uczestnicy/uczestniczki lub pary przedstawiają swoje historie poparte danymi. Grupa zastanawia się nad nimi:

Grupa zastanawia się: co sprawiło, że byli skuteczni?

Opcjonalnie: głosowanie na najbardziej atrakcyjne mieszanki.

05 Podróż Twojej koszuli

Cele	Aby zrozumieć etapy łańcucha dostaw i dokonywać refleksji nad warunkami pracy i środowiska na każdym etapie.
Słowa kluczowe	Dynamika władzy, warunki pracy, odpowiedzialność
Czas trwania	45 minut
Wielkość grupy	Grupa składająca się z 6–8 osób (większą grupę można podzielić)
Materiały	Karty z rolami, kłębek nici, papier flipchart
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Uczestnicy/uczestniczki mogą czuć się nieco zagubieni, gdy poprosi się ich o opisanie zadań związanych z pełnioną przez nich rolą. Dobrym pomysłem jest przedstawienie przed rozpoczęciem ćwiczenia krótkiego wprowadzenia, omawiając i komentując poszczególne etapy związane z wydobyciem surowców, produkcją, pośrednictwem itp. w celu stworzenia odpowiedniego kontekstu.</p> <p>Jeśli grupa jest duża, można podzielić uczestników ją na mniejsze zespoły i porównać ich linie.</p>

Metody

30 min. Działanie

Napisz na kartkach nazwy różnych ról, które biorą udział w procesie tworzenia Twojej koszuli, od pozyskiwania surowców po kupującego:

1. Osoby uprawiające bawełnę
2. Pracownik/pracownica fabryki odzieży
3. Osoba prowadząca ciężarówkę
4. Pracownik/pracownica transportu lotniczego
5. Pracownik/ pracownica pakujący/ca w magazynie
6. Pracownik/pracownica handlu detalicznego
7. Osoba kupująca

Poproś uczestników/uczestniczki, aby ustawili się w kolejności łańcucha dostaw i połączyli nicią symbolizującą zależności, które ich łączy.

Poproś uczestników/uczestniczki, aby przeczytali swoją rolę i opisali (z Twoją pomocą) na czym polega ich praca.

Następnie poproś ich, aby wyobrazili sobie swoje warunki pracy, codzienne wyzwania i kraj, w którym mieszkają.

15 min. Refleksja grupowa

- Kto ma największą władzę w tym łańcuchu?
- Kto zmaga się z najtrudniejszymi warunkami?
- Jak wyglądałby sprawiedliwy łańcuch dostaw?
- Jaką rolę odgrywają konsumenci/konsumentki?
- Pomysły zapisuje się na papierze flipchartowym jako wizualne podsumowanie.

06 Decyzje dotyczące konsumpcji

Cele	Aby zastanowić się, jak Twoje wybory zakupowe wpływają na łańcuchy dostaw i pomyśleć o bardziej sprawiedliwych alternatywach.
Słowa kluczowe	Sprawiedliwy handel, zrównoważona konsumpcja, sprawiedliwe łańcuchy dostaw.
Czas trwania	60 minut
Wielkość grupy	Grupa od 8 do 16 osób (większe grupy można podzielić)
Materiały	Flipchart lub duży bristol, markery, budżety (25 €, 50 €, 75 €, 100 €) zapisane lub wydrukowane na papierze, spisana/wydrukowana lista zakupów dla każdej grupy.
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Omów z grupami, iż ważne jest, aby zastanowić się, czy produkty, które zamierzają kupić, są produkowane w tym samym mieście, czy też muszą być transportowane z innych miejsc.</p> <p>Uczestnicy/uczestniczki prawdopodobnie pochodzą z różnych miejsc, więc mogą wybrać, gdzie dokonają zakupu, jeśli chcą przeszukać lokalne strony internetowe.</p>

Metody

30 min. Działanie

Podziel uczestników na mniejsze grupy (2–4 osoby).

Każda grupa otrzymuje inny budżet, zapisany na kartce papieru: 25€, 50€, 75€, and 100€

Pokażesz tablicę flipchart z listą zakupów, na której zaznaczone są różne rzeczy, które grupy muszą kupić na jeden dzień:

- Dwa kilogramy jednego rodzaju owoców
- 1 sztuka koszulki z krótkim rękawem
- 1 para butów
- 1 tabliczka czekolady
- 1 butelka szamponu do włosów
- 1 kilogram ryby
- 1 etui do telefonu

Daj im kolejne zadanie: muszą kupić produkty, które są jak najbardziej wydajne i ekologiczne. Będą musieli poszukać w internecie, na dowolnej stronie i znaleźć najbardziej ekologiczne opcje dla każdego produktu w ramach swojego budżetu.

30 min. Wymiana doświadczeń i refleksje w grupie

Każda grupa przedstawia swoje decyzje i uzasadnienia.

Pytania do refleksji:

- Czy trudno było zdecydować? Dlaczego?
- Co się najbardziej liczy: cena, etyka, trendy?
- Czy podjęliby inną decyzję, gdyby mieli więcej informacji lub większy budżet?
- Czy najbogatsza grupa dokonywała najbardziej ekologicznych zakupów?

Zakończ krótką dyskusją na temat działań, jakie młodzi ludzie mogą podjąć, aby wspierać sprawiedliwe łańcuchy dostaw (badania, rzecznictwo, etyka, lokalne produkty itp.).

Zastanów się nad związkiem między bogactwem a zdolnością do podejmowania etycznych wyborów konsumenckich oraz nad powiązaniem między władzą, przywilejami i ograniczeniami strukturalnymi.

07 Ogniwa łańcucha dostaw

Cele	<p>Aby rozwijać krytyczne myślenie na temat globalnych łańcuchów dostaw.</p> <p>Aby łączyć kwestie społeczne, środowiskowe i historyczne z życiem uczestników/uczestniczek.</p>
Słowa klucze	Światowy handel, kolonializm, szybka moda, sprawiedliwość żywnościowa, krytyczny dialog
Czas trwania	1.5 - 2 godz.
Wielkość grupy	10-20 uczestników/uczestniczek, podzielonych na 3 grupy
Materiały	Projektor, karteczki samoprzylepne, długopisy i markery, słuchawki, telefony lub laptopy
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Stwórz wygodną przestrzeń przy każdym stole, zapewniającą miejsce do pisania i dyskusji. Zapewnij karteczki samoprzylepne, długopisy i zakreślacze.</p> <p>Wybierz jedną osobę z każdego stołu, która pozostanie przez wszystkie rundy i będzie podsumowywać poprzednie dyskusje dla nowych grup.</p> <p>Jeśli filmy są odtwarzane jednocześnie, poproś o użycie słuchawek, aby uniknąć hałasu.</p> <p>Zakończ 10–15-minutową refleksją. Zapytaj, co najbardziej zapadło w pamięć, co zostanie zapamiętane i jakie pytania pozostały bez odpowiedzi.</p>

Metody

Przygotuj 3 „stacje” (stoły lub tablice flipchart), z których każda będzie poświęcona innej kwestii globalnej i zapewnij odpowiednie materiały (zestawienia informacyjne, filmy, artykuły itp.):

Przed rozpoczęciem należy uprzedzić wszystkich, że niektóre z poruszanych tematów są dość trudne i mogą pominąć lub zrezygnować z niektórych ćwiczeń (kolonializm, niewolnictwo, przemoc).

Stacja 1: Kolonializm

- Nagranie video: [“History vs. Christopher Columbus”](#) Historia kontra K. Kolumb (6 min.)
- Nagranie video: [“Reverse Racism?”](#) Odwrócony rasizm (3 min.)
- Zestawienie informacyjne: “Sprawiedliwość klimatyczna & Kolonializm”

Stacja 2: Branża modowa

- Studium przypadku Rana Plaza
- Video: [Atacama Desert](#) Nagranie video: Pustynia Atakama
- [Patagonia Ad](#) Reklama marki Patagonia

Stacja 3: Przemysł spożywczy

- Zestawienie informacyjne: [“The Cost of Our Food”](#)- Cena naszej żywności
- Zestawienie informacyjne: “Pokręcona trajektoria” (Rybołówstwo w Indiach)

*Uwaga: dobrym, ekologicznym sposobem zapewnienia uczestnikom/uczestniczkom dostępu do tych zasobów jest udostępnienie kodów QR, które mogą zeskanować za pomocą smartfonów. Kody QR dla każdej stacji można wydrukować na kartce papieru.

60 min. Dyskusja i zmiana kolejności

Podziel uczestników/uczestniczki na 3 grupy, przypisując każdą z nich do innego stanowiska.

Każda grupa spędza 20 minut na każdej stacji, przechodząc kolejno przez wszystkie trzy.

Wyznacz jedną osobę na każdą stację, która zostanie na miejscu i będzie prowadzić rozmowę przy stole — ta osoba podsumowuje dotychczasowe dyskusje dla nowo przybyłych osób i kieruje rozmową.

W każdej rundzie uczestnicy/uczestniczki odpowiadają na inny zestaw pytań, używając karteczek samoprzylepnych lub pisząc bezpośrednio na tablicy flipchart. (Sprawdź przykłady pytań poniżej).

30 min. Podsumowanie i prezentacja grupowe

Po zakończeniu wszystkich rund każda grupa wraca na swoje pierwotne miejsce. Osoba prowadząca podsumowuje wszystkie punkty dyskusji, a następnie grupa przygotowuje krótką prezentację, aby podzielić się z innymi najważniejszymi wnioskami.

Pokręcona trajektoria

Słownik

Mączka rybna: proszek otrzymywany w wyniku rozdrobnienia ryb, stosowany zazwyczaj jako pasza dla zwierząt lub w akwakulturze. Jest bogaty w białko i niezbędne składniki odżywcze, ale często produkowany jest z małych ryb, które w innym przypadku mogłyby być spożywane przez ludzi.

Zakłady produkujące mączkę rybną: Zakłady przetwarzające surowe ryby na mączkę rybną i olej rybny. Zakłady te przetwarzają duże ilości ryb, często będących przyłowami lub małymi rybami, które nie nadają się do bezpośredniego spożycia przez ludzi.

Przyłów: Ryby i inne stworzenia morskie, które są przypadkowo łowione podczas połowów określonych gatunków. Przyłów może obejmować młode ryby i gatunki niebędące celem połowów, co często prowadzi do marnotrawstwa i przełowienia.

Hodowle krewetek: Obszary specjalnie przeznaczone do hodowli krewetek, często wykorzystujące techniki hodowli o wysokiej wydajności. Te hodowle wymagają znacznych ilości paszy, w tym mączki rybnej, aby zapewnić wzrost krewetek.

Indyjski przemysł przetwórstwa rybnego ujawnia rażącą sprzeczność: podczas gdy miliony dzieci cierpią z powodu niedożywienia, bogate w składniki odżywcze sardynki są wykorzystywane do karmienia krewetek przeznaczonych na eksport.

W miejscach takich jak Cuddalore w stanie Tamil Nadu lokalne kobiety czekają na ryby, które nigdy nie trafiają na rynek – trzy czwarte sardynek jest natychmiast ładowanych na ciężarówki zmierzające do fabryk produkujących mączkę rybną. Te fabryki, które kiedyś miały przetwarzać nadwyżki ryb, obecnie działają jak nienasycone maszyny, mieląc ogromne ilości sardynek na mączkę wykorzystywaną do hodowli krewetek na rynki międzynarodowe. Hodowle krewetek wciąż się rozrastają w takich regionach jak Andhra Pradesh, gdzie pola ryżowe zamieniono w stawy hodowlane. W rezultacie z morza wyławia się coraz więcej ryb, co pogłębia szkody środowiskowe i społeczne.

Ten system jest nastawiony na eksport karmi krewetki, a nie ludzi. To pogłębia bolesny kompromis między uzyskiwaniem dochodów z eksportu a wyżywieniem ludności Indii.

Obiecująca alternatywa pojawia się w stanie Odisha, gdzie rząd i organizacja WorldFish pracują nad włączeniem małych, pożywnych ryb do lokalnych programów żywieniowych, w tym do posiłków dla dzieci. Jednak rozszerzenie tego rozwiązania na większą skalę jest trudne, ponieważ popyt znacznie przewyższa lokalną podaż ryb.

Historia sardynek ujawnia większy problem: system gospodarczy, który przedkłada zysk nad dobrobyt ludzi. Postęp oznacza przeprojektowanie łańcuchów dostaw tak, aby ryby stanowiły pożywienie dla lokalnych społeczności, a nie były wykorzystywane jako pasza dla produktów eksportowych.

Do wyprodukowania 1 kg krewetek potrzeba 4,5 kg świeżych ryb (np. sardynek).

Reklama marki Patagonia

Jest Czarny Piątek, to ten dzień w roku, w którym handel detaliczny przechodzi z deficytu do zysku i zaczyna zarabiać prawdziwe pieniądze.

Jednak Czarny piątek i kultura konsumpcji, którą odzwierciedla, powodują, że gospodarka systemów naturalnych, które wspierają wszelkie życie, znajduje się zdecydowanie na minusie. Obecnie zużywamy zasoby półtorej planety na naszej jedynej planecie.

Ponieważ Patagonia chce działać przez długi czas i pozostawić naszym dzieciom świat nadający się do zamieszkania, chcemy postępować odwrotnie niż wszystkie inne dzisiejsze firmy. Prosimy Państwa, abyście kupowali mniej i zastanowili się, zanim wydacie choćby grosza na tę kurtkę lub cokolwiek innego.

Bankructwo środowiskowe, podobnie jak bankructwo przedsiębiorstwa, może nastąpić bardzo powoli, a potem nagle.

Jeśli nie zwolnimy tempa i nie naprawimy szkód, czeka nas właśnie taka przyszłość. Brakuje nam słodkiej wody, wierzchniej warstwy gleby, zasobów rybnych, terenów podmokłych – wszystkich naturalnych systemów i zasobów naszej planety, które wspierają biznes i życie, w tym nasze własne. Koszt środowiskowy wszystkiego, co produkujemy, jest oszałamiający. Weźmy na przykład kurtkę R2®, jeden z naszych bestsellerów. Do jej produkcji potrzeba było 135 litrów wody, co wystarczyłoby na pokrycie dziennego zapotrzebowania (trzy szklanki dziennie) 45 osób. Jej droga od miejsca pochodzenia, gdzie została wyprodukowana w 60% z poliestru pochodzącego z recyklingu, do naszego magazynu w Reno spowodowała emisję prawie 20 funtów dwutlenku węgla, czyli 24 razy więcej niż waży gotowy produkt. Ta kurtka pozostawiła po sobie, w drodze do Reno, dwie trzecie swojej wagi w postaci odpadów.

Jest to kurtka wykonana w 60% z poliestru pochodzącego z recyklingu, i uszyta zgodnie z wysokimi standardami; jest wyjątkowo trwała, więc nie trzeba jej tak często wymieniać. A kiedy dobiegnie koniec jej używalności, odbierzemy ją, aby poddać recyklingowi i przekształcić

w produkt o takiej samej wartości. Jednak, podobnie jak w przypadku wszystkich rzeczy, które możemy wyprodukować, a Państwo kupić, ta kurtka wiąże się z kosztami środowiskowymi wyższymi niż jej cena.

Jest wiele do zrobienia dla nas wszystkich. Nie kupuj tego, czego nie potrzebujesz. Zastanów się dwa razy, zanim coś kupisz. Wejdź na stronę patagonia.com/CommonThreads lub zeskanuj poniższy kod QR. Złóż zobowiązanie w ramach inicjatywy Common Threads i dołącz do nas w piątej „R”, aby na nowo wyobrazić sobie świat, w którym bierzemy tylko to, co natura może zastąpić. („R” odnosi się do Przemysł 5.0- Piątej Rewolucji Przemysłowej)

Inicjatywa Wspólnych Włókien
Zredukuj

MY tworzymy użyteczny sprzęt, który służy przez długi czas.

TY nie kupujesz tego, czego nie potrzebujesz.
Napraw

MY pomagamy w naprawie odzieży marki Patagonia

TY zobowiązujesz się naprawić to, co jest zepsute.

Użyj ponownie

MY pomagamy znaleźć dom dla odzieży Patagonia

Której Ty już nie potrzebujesz

TY Sprzedajesz lub przekazujesz dalej*

Przerób

MY odbierzemy Twój zużyty produkty marki Patagonia

TY zobowiązujesz się nie wyrzucać swoich rzeczy na wysypisko śmieci ani do spalarni

Wyobraź to sobie na nowo

RAZEM wyobrażamy sobie świat, w którym pobieramy

tylko tyle, ile natura jest w stanie zastąpić

SPRAWIEDLIWOŚĆ KLIMATYCZNA: KTO PONOSI CIĘŻAR?

Sprawiedliwość klimatyczna ujawnia, jak nierówna jest odpowiedzialność za kryzys klimatyczny. Kraje Globalnej Północy – historycznie największe źródła zanieczyszczeń i beneficjenci/beneficjentki gospodarczy – w znacznym stopniu przyczyniły się do powstania kryzysu, jednak to mieszkańcy/mieszkanek Globalnego Południa ponoszą najcięższe konsekwencje: ekstremalne warunki pogodowe, podnoszący się poziom mórz i utratę środków do życia.

Dla wielu osób czarnoskórych, rdzennych mieszkańców i osób kolorowych (ang. BIPOC) zmiany klimatyczne stanowią bezpośrednie zagrożenie. Aktywiści używają terminu MAPA (Most Affected People and Areas, czyli najbardziej dotknięte osoby i obszary), aby podkreślić, jak bardzo marginalizowane społeczności są najbardziej dotknięte tym problemem. Strukturalne nierówności często ograniczają ich dostęp do zasobów, ochrony i procesu decyzyjnego. Analiza tych czynników łącznie pokazuje, że sprawiedliwość klimatyczna jest nie tylko kwestią środowiskową, ale także społeczną.

KORZENIE HISTORYCZNE: EUROPEJSKI KOLONIALIZM

Europejski kolonializm (od XV wieku) opierał się na przemocy, eksploatacji zasobów naturalnych oraz przymusowej asymilacji kulturowej i religijnej. Przybycie Kolumba do Ameryki w 1492 roku zapoczątkowało masowe zniewolenie, przejmowanie ziemi oraz śmierć nawet 80–90% rdzennej ludności w wyniku przemocy i chorób.

Imperium kolonialne rozszerzyło się na Amerykę, Afrykę i Azję, kształtując podstawy dzisiejszego globalnego kapitalizmu.

NIEWOLNICTWO I WYKORZYSTYWANIE

Europejski popyt na cukier, bawełnę, tytoń i kawę spowodował wylesianie, kradzież ziemi i rozwój gospodarek plantacyjnych. Miliony mieszkańców Afryki zostało zniewolonych i przetransportowanych przez Atlantyk – Maafa (afrykański holokaust) – a ponad milion z nich zginęło podczas samej podróży. Pomimo tej brutalności afrykański opór trwał nadal.

Konferencja berlińska (1884–1885) sformalizowała europejską kontrolę nad Afryką, wyznaczając granice bez uwzględnienia istniejących kultur i społeczności. Granice te nadal kształtują polityczną i społeczną rzeczywistość.

MYŚLENIE KOLONIALNE A NATURA

Ideologia kolonialna stawiała Europejczyków/Europejki ponad ludami kolonizowanymi i naturą. Natura była traktowana jako coś, co należy kontrolować i eksploatować. Nauka europejska wzmocniła ten światopogląd, często przywłaszczając sobie wiedzę rdzennych mieszkańców/mieszkanek i zmieniając nazwy gatunków na języki europejskie, wymazując tym samym lokalne tradycje naukowe.

Takie podejście sprowadziło naturę do zbioru „zasobów” służących do osiągania zysków, co do dziś napędza eksploatację zasobów naturalnych i niszczenie środowiska.

Zawalenie się budynku Rana Plaza: tragedia i walka o sprawiedliwość

Data: 24 kwietnia, 2013 roku

Miejsce: Dhaka, Bangladesz

Zawalenie się ośmiopiętrowego budynku Rana Plaza stało się najtragiczniejszą katastrofą w historii przemysłu odzieżowego, w wyniku której zginęło 1134 osób, a tysiące innych odniosło obrażenia. Ta tragedia ujawniła ludzkie koszty niebezpiecznych warunków pracy w globalnych łańcuchach dostaw.

Historia osoby ocalałej

Shila Begum przeżyła zawalenie się budynku, ale odniosła poważne obrażenia wymagające poważnej operacji. Jej zeznania pokazują długotrwałą traumę, skutki zdrowotne i trudności finansowe, z jakimi boryka się wielu ocalałych. Pracownicy/pracownice, którzy mieli rodziny i marzenia, nagle znaleźli się w kryzysowej sytuacji.

Co doprowadziło do zawalenia się budynku?

Dzień przed wypadkiem w budynku pojawiły się pęknięcia konstrukcyjne. Sklepy i banki zostały zamknięte, ale właściciele/właścicielki fabryk zmusili tysiące pracowników/ pracowniczek przemysłu odzieżowego do powrotu do pracy. Kilka godzin później budynek zawalił się, grzebiąc ludzi pod gruzami.

Domaganie się sprawiedliwości

Katastrofa wywołała oburzenie na całym świecie. W maju 2013 r. zawarto porozumienie w sprawie bezpieczeństwa przeciwpożarowego i bezpieczeństwa budynków w Bangladeszu, w ramach którego ponad 200 marek zobowiązało się do poprawy bezpieczeństwa w fabrykach.

W wyniku dochodzenia zidentyfikowano co najmniej 29 międzynarodowych marek powiązanych z fabrykami w Rana Plaza. Zgodnie ze standardami Międzynarodowej Organizacji Pracy ofiarom należało się 30 milionów dolarów odszkodowania. Masowe kampanie, w tym petycja z ponad milionem podpisów, zmusiły marki, takie jak Benetton, która początkowo zaprzeczała swojemu udziałowi, do wzięcia odpowiedzialności.

Trwały wpływ

Ta katastrofa zwróciła uwagę całego świata na wyzyskiwanie pracowników i pracowniczek, tym samym wymusiła wprowadzenie poważnych reform. Porozumienie Rana Plaza pomogło zapewnić odszkodowania ofiarom i ich rodzinom po dwóch latach starań, co stanowiło ważny krok w kierunku przejrzystości i bezpieczniejszych warunków pracy.

Najważniejsze wnioski

Bezpieczeństwo jest kwestią niepodlegającą negocjacom we wszystkich miejscach pracy. Marki muszą ponosić odpowiedzialność za każdy etap swojego łańcucha dostaw.

Konsumenci i konsumentki mają prawo domagać się etycznej i zrównoważonej produkcji.

ZAWALENIĘ SIĘ RANA PLAZA

08 Sprawiedliwe śniadanie

Cele	<p>Aby podnieść świadomości na temat globalnych łańcuchów dostaw oraz ich wpływu społecznego i ekologicznego.</p> <p>Aby wykorzystać metody wzajemnego uczenia się, dyskusji i doświadczeń sensorycznych (dotyk, zapach, smak).</p>
Słowa kluczowe	Sprawiedliwy handel, produkty lokalne, globalne łańcuchy dostaw, świadoma konsumpcja, etyczna żywność, pozaformalne uczenie się, dialog młodzieżowy, uczenie się sensoryczne
Czas trwania	60 minut
Wielkość grupy	5-15 osób
Materiały	<p>Lista zakupów, karty do rozmów impulsów- konwersatoryjnych,</p> <p>Zapewnij przyjazną atmosferę sprzyjającą integracji, w której wszyscy będą czuli się swobodnie podczas dzielenia się swoimi opiniami.</p> <p>Wybierz żywność, która jest wyraźnie oznakowana, i zapewnij informacje umożliwiające jej identyfikację (możesz skorzystać z istniejących arkuszy informacyjnych lub stworzyć własne).</p> <p>Pamiętaj o ograniczeniach dietetycznych i zapewnij opcje wegetariańskie/wegańskie/świeże.</p> <p>Najlepiej uwzględnij zarówno przykłady z Globalnego Południa, jak i lokalne, aby zilustrować zakres problemów związanych z łańcuchem dostaw.</p> <p>Wykorzystaj tę metodę jako punkt wyjścia do rozmowy – działania następcze mogą pogłębić doświadczenie edukacyjne.</p>
Uwagi dla osoby prowadzącej	

Metody

Uczestnicy i uczestniczki zbierają się przy stole śniadaniowym i są zapraszani do skosztowania różnorodnych potraw i napojów, które posiadają certyfikaty sprawiedliwego handlu (np. Fairtrade, GEPA, Naturland Fair) lub pochodzą od lokalnych/regionalnych producentów.

Stwórz arkusz informacyjny dla każdego produktu zawierający informacje na temat łańcucha dostaw, warunków produkcji i uczciwych alternatyw.

Zachęć do rozmowy, używając drukowanych kart impulsów z pytaniami typu:

- Co wiesz o łańcuchu dostaw produktów spożywczych, które jesz na śniadanie?
- Czy zapłaciłbyś/zapaliłabyś więcej za żywność wyprodukowaną w sposób sprawiedliwy
- Czym są dla Ciebie „sprawiedliwe warunki pracy”?

Osoby prowadzące mogą rozpocząć od krótkiego wprowadzenia i delikatnie moderować dyskusję, ale główny nacisk kładzie się na nieformalną wymianę doświadczeń między uczestnikami/uczestniczkami. Metoda ta sprawdza się zarówno jako samodzielna sesja, jak i część szerszych warsztatów lub wydarzeń poświęconych globalnej sprawiedliwości i zrównoważonemu rozwojowi.

LISTA ZAKUPÓW:

Ciepłe napoje:

- **Kawa i herbata w torebkach pochodzące ze sprawiedliwego handlu, Mleko (zwierzęce i/lub roślinne), Cukier, miód**

Pieczywo & zboża

- **Lokalny/ekologiczny chleb (2-3 bochenki, Regionalne wypieki lub bułki, Tradycyjny chleb dla porównania**

Pasty do smarowania

- **Czekolada do smarowania z certyfikatem sprawiedliwego handlu, Dżem z certyfikatem sprawiedliwego handlu, Lokalne/regionalne masło**

Świeże produkty

- **Banany pochodzące ze sprawiedliwego handlu, Lokalne/sezonowe warzywa, Regionalny jogurt**

09 Gorąca linia i quiz dotyczący łańcuchów dostaw

Cele	Aby podnieść świadomości na temat łańcuchów dostaw, praw człowieka i wpływu na środowisko, angażując uczestników/uczestniczki w krytyczną refleksję poprzez interaktywną i partycypacyjną naukę.
Słowa kluczowe	Edukacja pozaformalna, globalne łańcuchy dostaw, krytyczne myślenie, nauka interaktywna, sprawiedliwy handel, prawa człowieka, dialog grupowy
Czas trwania	15-20 minut
Wielkość grupy	5-30 osób
Materiały	3 duże plakaty lub arkusze, wydrukowana lista pytań quizowych
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Upewnij się, że pytania i stwierdzenia są dostosowane do wieku i w odpowiednim kontekście.</p> <p>Pozwól na wyrażanie różnych opinii bez presji uzasadniania osobistych poglądów.</p> <p>Wykorzystaj informacje zawarte w pliku quizu, aby po każdym pytaniu lub stwierdzeniu przedstawić bardziej szczegółowe informacje.</p>

Metody

Zajęcia podzielone są na dwie interaktywne rundy, które łączą ruch fizyczny i krytyczną refleksję:

1. Runda quizu wielokrotnego wyboru

Przygotuj trzy plakaty lub arkusze oznaczone literami A, B i C. Przeczytaj na głos serię pytań wielokrotnego wyboru (np. „Ile litrów wody zużywa się do wyprodukowania 1 kg wołowiny?”). Uczestnicy/uczestniczki przechodzą do litery, która ich zdaniem odpowiada prawidłowej odpowiedzi. Po zajęciu miejsc ujawnia się prawidłową odpowiedź i informacje dodatkowe. Możesz skorzystać z pytań zawartych w dostarczonym dokumencie QUIZfragen Lieferketten.

2. Runda z linią opinii

Umieść dwa duże znaki na przeciwległych końcach pomieszczenia: jeden z napisem „Tak/Zgadzam się”, a drugi „Nie/Nie zgadzam się”. Odczytaj stwierdzenia oparte na wartościach lub kontrowersyjne (np. „Zapłaciłbym więcej za elektronikę wyprodukowaną w sposób etyczny”). Uczestnicy/uczestniczki ustawiają się wzdłuż linii ciągłej w zależności od tego, w jakim stopniu zgadzają się lub nie zgadzają się z danym stwierdzeniem. Można przeprowadzić krótkie dyskusje z osobami stojącymi w różnych punktach, aby zachęcić do wymiany poglądów i refleksji.

Osoby prowadzące udzielają uczestnikom/uczestniczkom informacji ogólnych i zadają pytania wyjaśniające, promując otwarty dialog w środowisku wolnym od osądów.

10 Prześledź kolonialne korzenie produktu

Cele	Aby pomóc uczestnikom/uczestniczką powiązać znany produkt z historycznymi systemami handlu i współczesnymi łańcuchami dostaw.
Słowa kluczowe	Myślenie systemowe, kontekst historyczny łańcuchów dostaw, empatia wobec społeczności dotkniętych problemem, podstawowe ramy rzecznictwa
Czas trwania	90-120 minuty
Wielkość grupy	5-30 osób
Materiały	<p>Duża mapa świata, oś czasu (wydrukowana lub narysowana ręcznie na długim arkuszu papieru), karteczki samoprzylepne, markery i długopisy, obrazy wydrukowane lub wyświetlane na ekranie, papier do flipchartów.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drobne przedmioty dla każdej stacji: • Surowce → ziarna kakaowe, • Produkcja → zabawka, • Transport → ciężarówka lub model samolotu, • Konsumpcja → tabliczka czekolady, metka koszulki z krótkim rękawem • Odpady → puste opakowanie
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Znajdź przykłady, które sprawią, że historia będzie bardziej zrozumiała.</p> <p>Używaj prostego języka i wykorzystuj elementy wizualne.</p>

Metody

10 min. Pochodzenie produktu

Przygotuj wydrukowaną lub narysowaną mapę na tablicy flipchart.

Poproś obecne osoby, aby podali, skąd pochodzi wybrany produkt (np. czekolada, bawełniana koszulka, smartfon).

Zapisz odpowiedzi na dużej mapie świata.

Osoba prowadząca przedstawia koncepcję śledzenia produktów w historii i łańcuchach dostaw.

60 min. Małe grupy przemieszczają się między stacjami

Przygotuj pięć interaktywnych stanowisk (ze zdjęciami i drobnymi przedmiotami). surowce, produkcja, transport, konsumpcja, odpady.

Duża oś czasu na ścianie przedstawia:

- Merkantylizm → Handel niewolnikami/ niewolnicami → Industrializacja → Nowoczesny handel.

Podziel uczestników/uczestniczki na pięć małych grup. Każda grupa zaczyna od jednego stanowiska i spędza 10 minut na każdym stanowisku.

Każda grupa omawia i umieszcza jedną karteczkę samoprzylepną z lokalnym przykładem lub wydarzeniem z każdej stacji na każdym odcinku osi czasu. Po każdej rundzie.

W ostatniej rundzie grupy odgrywają 1-minutową scenę, w której członek/członkini społeczności omawia wpływ każdej stacji na nasze dzisiejsze życie.

20 min. Podsumowanie

Zbierz wszystkich razem. Poprowadź rozmowę tak, aby połączyć historyczne praktyki (kolonializm, niewolnictwo) z współczesnymi

nierównościami w zakresie pracy, bogactwa i zagrożeń środowiskowych.

Patrząc na naszą oś czasu, jakie wzorce dostrzegasz w tym, kto sprawuje władzę na każdym etapie?

Kim są niewidzialni ludzie w procesie powstawania tego produktu? (np. górnik, rolnik/rolniczka, pracownik/pracownica fabryki).

Jaki jest związek między tym, jak traktujemy środowisko, a tym, jak traktujemy ludzi?

Tabela	Surowce	Produkcja	Transport	Konsumpcja	Odpady
Materiały wizualne	Zdjęcia kopalni, gospodarstw rolnych lub lasów.	Zdjęcia dawnych fabryk	Mapy przedstawiające historyczne szlaki handlowe.	Reklamy z lat 50. i współczesne.	Zdjęcia wysypisk śmieci.
Podpowiedź	W jaki sposób surowce są pozyskiwane z ziemi? Ma to związek z kolonialnym wydobyciem. Jaki jest lokalny przykład?	W jaki sposób materiały są przetwarzane na produkty? Proces ten rozpoczął się wraz z rewolucją przemysłową	W jaki sposób produkty przemieszczają się po całym świecie? Porównaj współczesny transport morski z historycznymi szlakami, takimi jak handel niewolnikami.	Dlaczego kupujemy rzeczy? Współczesny handel i reklama wpływają na nasze wybory. Kto ma prawo do zakupu?	Co się dzieje, gdy wyrzucamy rzeczy? Nasze odpady są często wysyłane do innych krajów, tak jak w przeszłości.

Materiały informacyjne dotyczące osi czasu: kluczowe etapy historyczne (jedna strona).

Merkantylizm (XV–XVIII w.) Handel kierowany przez państwo, kompanie handlowe, eksploatacja surowców dla korzyści metropolii.

Transatlantycki handel niewolnikami/niewolnicami (XVI–XIX w.) Praca przymusowa napędzająca plantacje i wczesną akumulację kapitału.

Industrializacja (XVIII–XIX w.) Mechanizacja produkcji, rewolucja w transporcie, system zatrudniania w miastach.

Neokolonialny handel i liberalizacja (XX–XXI w.) Międzynarodowe korporacje, outsourcing, zasady handlu, rozdrobnione globalne łańcuchy wartości.

Dzisiejsze łańcuchy dostaw to zintegrowane, ale nierówne systemy, ukształtowane przez historyczne wydobycie surowców, praktyki pracy i wybory polityczne.

11 Wyzwania w łańcuchu dostaw

Cele	<p>Aby rozpoznawać, w jaki sposób zakłócenia ujawniają nierówności w łańcuchach dostaw.</p> <p>Aby przeanalizować napięcia między szybkością, kosztami i etyką.</p>
Słowa kluczowe	Zasoby, dynamika władzy, etyka, gra symulacyjna
Czas trwania	90-120 minut
Wielkość grupy	15-25 uczestników/uczestniczek
Materiały	<p>Karty do odgrywania ról (wydrukowane wcześniej do symulacji), karty scenariuszy z wydarzeniami zakłócającymi, koperty z „najświeższymi wiadomościami” (do kart scenariuszy), pieniądze lub żetony z gry Monopoly, minutnik/stoper, papier do flipchartów i markery, karteczki samoprzylepne (3 kolory), dzwonek lub brzęczyk, wskaźniki.</p> <p>Karty z zakłóceniami:</p> <p>Konflikt zbrojny w regionie górniczym – produkcja zmniejszona o 50%, ceny podwoiły się.</p> <p>Globalny niedobór chipów – można wyprodukować tylko połowę zwykłej ilości, wszyscy chcą kupować właśnie od Ciebie.</p> <p>Zatory w portach i wzrost cen paliwa – czas wysyłki podwaja się, koszty potrajają się.</p> <p>Wybuch epidemii COVID-19 – fabryka musi zostać zamknięta na 2 zmiany, pracownicy/pracowniczki potrzebują sprzętu ochronnego.</p> <p>Inwestorzy/inwestorki żądają kwartalnych zysków – musisz dostarczyć telefony na czas lub ponieść kary.</p> <p>Zbliżający się sezon świąteczny – popyt potroił się, klienci/ klientki są skłonni zapłacić wyższe ceny.</p>
Uwagi dla osoby prowadzącej	

Metody

15 min. Pusta półka

Pokaż zdjęcia pustych półek w supermarketach, salonów samochodowych bez pojazdów, szpitali bez sprzętu ochronnego (prawdziwe zdjęcia z okresu pandemii COVID-19 i kryzysu łańcucha dostaw).

Szybka wymiana myśli w parach:

- Czy kiedykolwiek chciałeś kupić coś, czego nie było w magazynie lub co było opóźnione?
- Co to było i jak się wtedy czułeś/czułaś?
- Dlaczego Twoim zdaniem nie było to dostępne?

45 min. Symulacja kryzysu w łańcuchu dostaw

Podziel uczestników/uczestniczki na 6 grup reprezentujących różne podmioty w łańcuchu dostaw smartfonów:

- Osoby pracujące w kopalniach kobaltu (Kongo) – 3–4 osoby
- Producenci chipów (Tajwan) – 3–4 osoby
- Fabryka montażowa (Wietnam) – 3–4 osoby
- Firma spedycyjna (międzynarodowa) – 3–4 osoby
- Siedziba firmy technologicznej (USA/Europa) – 3-4 osoby
- Konsumenci/detaliści (globalnie) – 3–4 uczestników

Każda grupa otrzymuje:

- Karta opisującą rolę wraz z zakresem obowiązków.
- Tokeny zasobów (reprezentujące materiały, pieniądze lub czas).
- Cel, który muszą osiągnąć.

Podstawowe reguły:

- Górnicy wydobywają kobalt i sprzedają go producentom/producentką chipów.
- Producenci/producentki chipów tworzą komponenty i sprzedają je fabrykom montażowym.
- Fabryki montażowe produkują telefony i wysyłają je za pośrednictwem firmy spedycyjnej.
- Firma technologiczna otrzymuje telefony i

dystrybuuje je do sprzedawców/ sprzedawczyń detalicznych/konsumentów/ konsumentek.

- Każda wymiana wymaga negocjacji i transferu zasobów.

Cel: Wyprodukować jak najwięcej telefonów w ciągu 5 minut.

Niech grupy negocjują i „wyprodukują” telefony. Po upływie czasu należy zadzwonić dzwonkiem.

20 min. Kryzy uderza

Osoba prowadząca wprowadza zakłócenia, rozdając grupom co 2–3 minuty zapieczętowane koperty z „najświeższymi wiadomościami”:

- Zakłócenie 1 (dla górników)
- Zakłócenie 2 (dla producentów/producentek chipów)
- Zakłócenie 3 (dla firmy spedycyjnej)
- Zakłócenie 4 (do fabryki montażowej)
- Zakłócenie 5 (dla firmy technologicznej)
- Zakłócenie 6 (dla konsumentów/konsumentek)

Reguły:

- Grupy muszą dostosować się do zakłóceń.
- Mogą negocjować nowe warunki, tworzyć sojusze lub znajdować rozwiązania zastępcze.
- Gra trwa przez 8–10 minut, a przerwy są ciągłe.

5 min. Decyzje w sytuacjach awaryjnych

Daj każdej grupie 2 minuty na podjęcie JEDNEJ kluczowej decyzji:

- Czy priorytetem będzie dla Ciebie szybkość, koszt czy etyka?
- Co poświęcisz i kto na tym ucierpi?
- Grupy zapisują swoją decyzję na dużym arkuszu papieru i wywieszają go.

15 min. Podsumowanie

- Co wydarzyło się podczas kryzysu? Jakie były odczucia?
- Które grupy miały największą władzę? A które najmniejszą?
- Z jakimi dylematami etycznymi musieliście się zmierzyć?
- Czy ktoś brał pod uwagę wpływ tych decyzji na ludzi?
- W jaki sposób odzwierciedla to rzeczywiste łańcuchy dostaw?

1 Konflikt zbrojny w regionie górniczym – produkcja zmniejszona o 50%, ceny podwoiły się.

2 Globalny niedobór chipów – można wyprodukować tylko połowę zwykłej ilości, wszyscy chcą kupować właśnie od Ciebie.

3 Zatory w portach i wzrost cen paliwa – czas wysyłki podwaja się, koszty potrajają się.

4 Wybuch epidemii COVID-19 – fabryka musi zostać zamknięta na 2 zmiany, pracownicy/pracowniczki potrzebują sprzętu ochronnego.

5 Inwestorzy/inwestorki żądają kwartalnych zysków – musisz dostarczyć telefony na czas lub ponieść kary.

6 Zbliżający się sezon świąteczny – popyt potroił się, klienci/klientki są skłonni zapłacić wyższe ceny.

12 Ukryte koszty środowiskowe produktów globalnych

Cele	<p>Aby określić wpływ łańcuchów dostaw na środowisko.</p> <p>Aby móc powiązać produkty codziennego użytku z ich śladem ekologicznym.</p> <p>Aby zbadać działania na rzecz sprawiedliwości środowiskowej.</p>
Słowa kluczowe	Ukryte koszty, emisja dwutlenku węgla, środowisko, wpływ na środowisko
Czas trwania	90-120 minut
Wielkość grupy	12-25 uczestników/uczestniczek
Materiały	<p>Produkty codziennego użytku (np. smartfon, koszulka, tabliczka czekolady, kawa, trampki) i ich droga do klienta/klientki, duży papier/flipchart i markery, sznurek lub wólcza (różne kolory), karteczki samoprzylepne, wydruk lub plakat z mapą świata, karty wpływu (wcześniej przygotowane z informacjami dotyczącymi środowiska).</p>
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Informacje, które należy podkreślić:</p> <p>Łańcuchy dostaw mają ogromny wpływ na środowisko, który często jest niewidoczny.</p> <p>Wpływ ten w nieproporcjonalny sposób dotyka społeczności na Globalnym Południu.</p> <p>Indywidualne działania mają znaczenie, ale niezbędna jest zmiana systemowa.</p> <p>Młodzi ludzie mają siłę jako konsumenci/konsumentki, obywatele/obywatelki i rzecznicy/rzeczniczki.</p> <p>Sprawiedliwość środowiskowa i prawa człowieka są ze sobą powiązane.</p>

Metody

20 min. Wyścig produktów

Podziel uczestników/uczestniczki na 4–5 zespołów. Daj każdemu zespołowi wspólny produkt (np. smartfon, koszulkę, czekoladę).

Zespoły mają 5 minut na burzę mózgów i zapisanie wszystkich krajów i etapów, przez które ich zdaniem przeszedł produkt, zanim trafił do nich.

Zespoły rysują drogę swojego produktu na dużym arkuszu papieru

Każdy zespół przedstawia krótką prezentację (1 minuta na każdy zespół)

Osoba prowadząca ujawnia rzeczywistą drogę produktu i wpływ na środowisko na każdym etapie

50 min. Sieć ukrytych kosztów.

Umieść mapę świata na środku pomieszczenia.

Przydziel uczestniczącym różne role w łańcuchu dostaw smartfonów:

- Górnicy wydobywający minerały (Kongo, Chile)
- Pracownicy/pracownice fabryk (Chiny, Wietnam)
- Pracownicy/pracownice magazynów (Niemcy, USA)
- Sprzedawcy/sprzedawczynie detaliczni
- Konsumenci/ konsumentki
- Pracownicy/pracownice transportu (statki, ciężarówki, samoloty)
- Pracownicy zajmujący się odpadami elektronicznymi (Ghana, Indie)

Uczestnicy/uczestniczki stoją wokół, a ich pozycje odpowiadają ich lokalizacji na mapie.

Użyj kolorowego sznurka, aby połączyć łańcuch dostaw:

- Czerwona linia = Emisja dwutlenku węgla z transportu
- Niebieski sznurek = Zużycie wody i

- zanieczyszczenie
- Zielona linia = Wylesianie i niszczenie siedlisk
 - Czarny sznurek = Odpady toksyczne i zanieczyszczenia

Podczas łączenia poszczególnych etapów podziel się zestawieniem danych.

20 min. Czas na refleksję

Co widzisz, patrząc na tę sieć?

Które skutki dla środowiska zaskoczyły Cię najbardziej?

Kto najbardziej cierpi z powodu tych szkód środowiskowych?

Czy ten system jest zrównoważony? Dlaczego tak lub dlaczego nie?

Jeden smartfon zawiera materiały pochodzące z ponad 30 krajów.

Przemysł modowy zużywa rocznie 93 miliardy metrów sześciennych wody.

Transport jednego kontenera z Chin do Europy powoduje emisję CO₂, to tyle samo, ile przejechanie 5000 km samochodem.

Składowiska odpadów elektronicznych w Ghanie zatrują glebę i wodę, wpływając negatywnie na całe społeczeństwo.

13 Chodzenie w łańcuchach

Cele	<p>Aby odkrywać „ukryte historie” produktów.</p> <p>Aby rozwijać umiejętności obserwacji, krytycznego myślenia i kreatywnego opowiadania historii za pomocą obrazów.</p>
Słowa kluczowe	Wizualne opowiadanie historii, krytyczna obserwacja, ukryte historie, etyczna konsumpcja, dokumentacja fotograficzna
Czas trwania	90 minut
Wielkość grupy	5-30 uczestników/uczestniczek
Materiały	Smartfony lub aparaty fotograficzne (jeden na parę/trójkę), projektor + laptop lub urządzenie wyświetlające
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Postaraj się, żeby spacer i wypełnianie dokumentów nie zajęły więcej niż planowane 45 minut. Pamiętaj o punktach kontrolnych lub przypomnieniach, żeby grupy nie utknęły w jednym miejscu.</p> <p>To zadanie może być trudne w odizolowanych miejscach lub na bardzo wiejskich obszarach, bo wymaga interakcji ze światem zewnętrznym.</p>

Metody

10 min. Patrzenie zamkniętymi oczami

Poproś uczestników i uczestniczki aby zamknęły oczy.

- Zapytaj: Jakie obrazy przychodzą Ci do głowy, gdy słyszysz następujące słowa: surowce, konsumpcja, transport, ekologiczne, recykling, koszulka, plastikowa butelka, kanapka?

Uczestnicy/uczestniczki krótko opisują to, co widzieli.

10 min. Przedstaw to ćwiczenie

Wprowadzenie: Każdy produkt kryje w sobie ukrytą historię. Żyjemy w tej sieci każdego dnia, często nawet tego nie zauważając.

Wprowadzenie:

Uczestnicy i uczestniczki tworzą pary lub trójki.

Jako grupa wybierzcie produkt i nakreślcie etapy łańcucha dostaw, zaczynając od surowców, a kończąc na odpadach.

Na każdym etapie łańcucha produkcyjnego interpretują oni twórczo, używając metafor i symboli.

Każdy etap interpretują w kreatywny sposób, na przykład:

- Surowiec → mural przedstawiający pole pszenicy, symbol opakowania
- Praca → rower dostawczy, pracownik rozładowujący ciężarówkę
- Konsumpcja → używany kubek do kawy, kupujący w kiosku

Będą spacerować po okolicznych ulicach, targowiskach, stacjach lub dzielnicach.

Zadaniem jest zrobienie zdjęć, sporządzenie krótkich notatek i wybranie 5–7 zdjęć, które opowiedzą historię jednego łańcucha produktu.

45 min. Spacer fotograficzny & Dokumentacja
Grupy badają temat i dokumentują.

25 min. Tworzenie galerii łańcuchowej

Dwie opcje wyświetlania:

1. Fizyczna galeria: wydrukuj zdjęcia lub wyświetl je na telefonach/tabletach umieszczonych na stojakach, opatrzone z nich podpisem na karteczce samoprzylepnej.
2. Cyfrowe wyświetlanie: prześlij obrazy do wspólnego folderu i wyświetlaj je w pętli lub w formie pokazu slajdów ze wskazówkami.

Każdy osoba krótko przedstawia jedno zdjęcie i dzieli się:

- Dlaczego to wybrali?
- Co to mówi o tym etapie życia produktu?

14 Kampania na rzecz sprawiedliwego łańcucha dostaw

Cele	<p>Aby zaprojektować kampanie uświadamiające.</p> <p>Aby rozwijać umiejętności pracy zespołowej i rzecznictwa.</p> <p>Aby wykorzystywać wiedzę na temat łańcucha dostaw w praktycznym zaangażowaniu obywatelskim.</p>
Słowa kluczowe	Prowadzenie kampanii społecznych, wezwanie do działania, przesłanie
Czas trwania	90-100 minut
Wielkość grupy	4-20 osób
Materiały	<p>Określona „główna misja” kampanii grupy, flipcharty i markery, karteczki samoprzylepne, materiały informacyjne dotyczące kampanii, materiały informacyjne dotyczące planowania treści kampanii, urzędzenia.</p>
Uwagi dla osoby prowadzącej	<p>Wymaga wcześniejszego zbudowania dynamiki grupy i zdobycia wiedzy.</p> <p>Zachęcaj do stosowania różnorodnych tonów i platform, aby odzwierciedlić różnorodność odbiorców/odbiorczyń.</p> <p>Dbaj o to, aby grupy pozostały skupione, tak aby przejść od burzy mózgów do konkretnych wyników.</p> <p>Podaj przykłady udanych kampanii młodzieżowych, które mogą stanowić inspirację.</p> <p>Upewnij się, że kampanie zawierają realistyczne wezwania do działania, które uczestnicy mogą zrealizować.</p> <p>To ćwiczenie jest odpowiednie dla grup, które zapoznały się już z podstawami łańcucha dostaw i są gotowe do realizacji własnych kampanii.</p>

Metody

15 min. Tworzenie kampanii

Przedstaw główną misję na tablicy flipchart lub ekranie jako motywujące wezwanie do działania.

Przedstaw dwie opcje kampanii na tablicy flipchart: w przypadku tej kampanii chodzi o:

Podnoszenie świadomości na temat wartości i praktyk stosowanych w łańcuchach dostaw.

Zastanów się, co my, jako młodzież, możemy zrobić, aby wspierać sprawiedliwy handel i etyczne łańcuchy dostaw

Uczestnicy/ uczestniczki dzielą się na dwie mniejsze grupy w zależności od zainteresowań.

Przedstaw „The Campaign Canvas- Półtno Kampanii” jako główne narzędzie sesji. Wyjaśnij, że jest to prosty szablon, który pomaga przekształcić pomysły w uporządkowany plan.

40 min. Pomysły i projekt kampanii

Zespoły współpracują, aby wypełnić arkusz kampanii.

Jako osoba moderująca, krąż między uczestnikami/uczestniczkami i zadawaj dociekliwe pytania (Do kogo dokładnie chcesz dotrzeć? Jakie emocje chcesz wywołać?) oraz zachęcaj do zgłaszania śmiałych pomysłów, metafor i kreatywnych sloganów. Przypomnij im, że chodzi o poszukiwanie, a nie o perfekcję.

15 min. Prezentacja zespołów

Każdy zespół przedstawia krótką prezentację, omawiając z grupą kampanię przygotowaną za pomocą narzędzia do tworzenia strategii: „The Campaign Canvas- Półtno Kampanii”.

Metoda przekazywania informacji zwrotnej: „Jedna rzecz, która nam się podobała, jeden pomysł do rozwinięcia”.

20 min. Projekt treści w wersji roboczej

Zaprojektuj trzy przykładowe posty w mediach społecznościowych i uzupełnij planer treści kampanii, uwzględniając:

- Tekst (komunikat + ton).
- Pomysł wizualny (zdjęcie, grafika, slogan).
- Powiązanie z ogólnym tematem i harmonogramem.

10 min. Prezentacje końcowe

Każda grupa przedstawia swoją dopracowaną kampanię przed resztą grupy.

The Campaign Canvas- Półośno kampanii

PLANER TREŚCI KAMPANII

1. Zarys kampanii

Tytuł / Hasło kampanii:

Temat (np. prawa pracownicze, wpływ na środowisko, wybory konsumentów):

Czas trwania/ Harmonogram:

2. Grupa docelowa

Przedział wiekowy:

Platformy (Instagram, TikTok, plakaty, wydarzenia, etc.):

Ton (zabawny, emocjonalny, motywujący, informacyjny):

3. Główne przesłania:

Przesłanie 1 (główna idea):

.....

.....

Przesłanie 2 (fakt lub historia potwierdzająca):

.....

.....

Przesłanie 3 (wezwanie do działania):

.....

.....

PLANER TREŚCI KAMPANII

Nazwa kampanii:

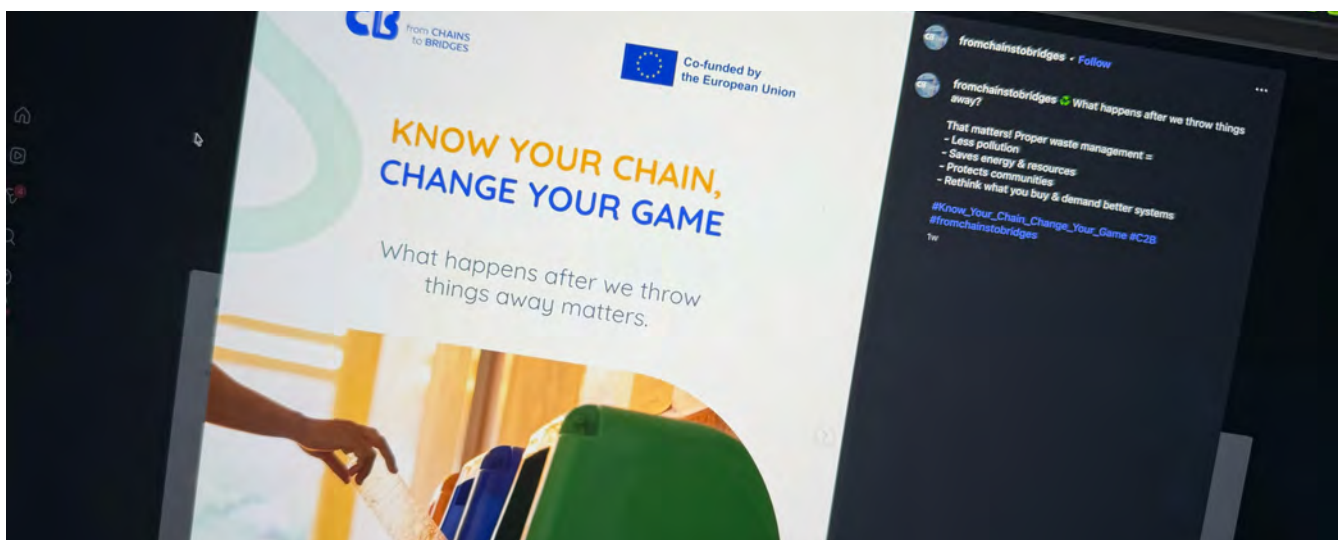
Harmonogram kampanii:

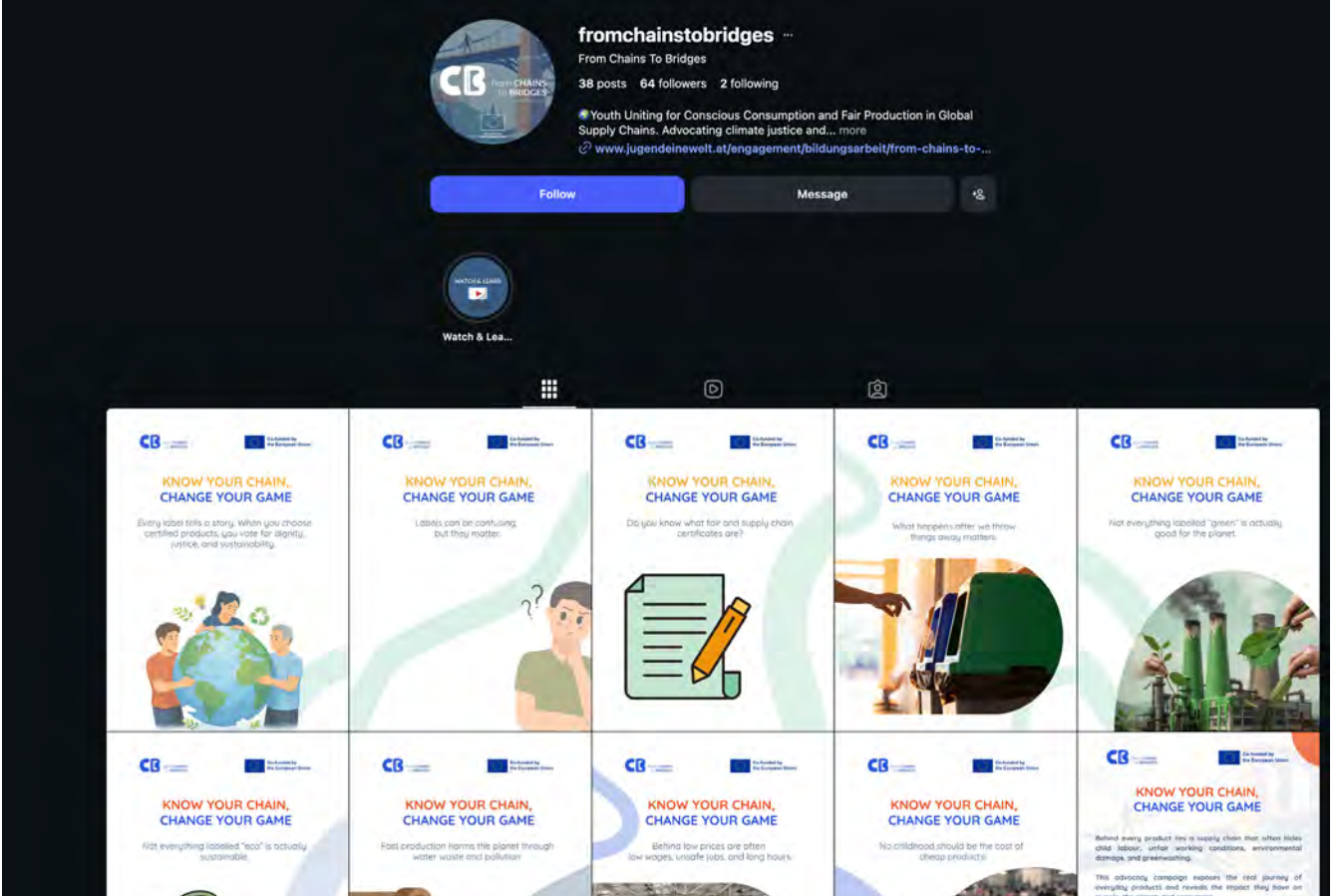
Tydzień 1 Temat:

Tydzień 2 Temat:

Tydzień 3 Temat:

Post-wpis #	Platforma (np., Instagram)	Rodzaj treści (np. post- wpis w formie karuzeli)	Tekst / Tytuł	Pomysł wizualny (obraz lub nagranie video)
01				
02				
03				
04				
05				
06				

15 Zekonstruuj reklamę

Cele	Ćwiczenie rozpoznawania komunikatów, uprzedzeń i brakujących informacji w reklamach korporacyjnych.
Słowa kluczowe	Fairwashing- etyczne wybielanie, greenwashing, sygnały wizualne, krytyczne myślenie, umiejętność odczytywania obrazów, umiejętność korzystania z mediów cyfrowych, dezinformacja
Czas trwania	45 minut
Wielkość grupy	3-30 osób
Materiały	Kilka reklam drukowanych, spotów telewizyjnych lub kampanii w mediach społecznościowych popularnych marek (zwłaszcza marek modowych, technologicznych lub spożywczych).
Uwagi dla osoby prowadzącej	Wybierz znaną reklamę produktu (żywności, odzieży, technologii), z którą osoby uczestniczące mogą się utożsamić. Upewnij się, że reklamy są dostosowane do kultury i zrozumiałe dla grupy. Poprowadź uczestników/uczestniczki do konstruktywnej krytyki, a nie cynicznej, skup się na nauce, a nie na zawstydzaniu!

Metody

25 min. Wprowadzenie i wrażenia

Pokaż wybraną reklamę (plakat, film lub obraz cyfrowy) bez długiego wprowadzenia:

- Jakie uczucia chce wywołać ta reklama? (radość, coś szalonego, zdrowie, wyrafinowanie).
- Jaką historię opowiada o produkcie i ludziach, którzy go używają?
- Do kogo skierowany jest ten komunikat?

20 min. Czego brakuje?

Poproś grupę, aby poszukała tego, czego brakuje.

- Ludzie: Czy widzisz osoby, które stworzyły ten produkt? Dlaczego nie są oni pokazani?
- Planeta: Czy reklama wspomina o wpływie na środowisko? Jakie elementy wizualne sugerują, że produkt jest „przyjazny dla środowiska”?

- Język: Czy słowa są konkretne i weryfikowalne (np. „Certyfikowany Sprawiedliwy Handel”) czy niejasne/emocjonalne (np. „pochodzące ze zrównoważonych źródeł”)?

15 min. Eko-ściema & Etyczne wybielanie

Wprowadź definicje greenwashingu (fałszywych twierdzeń dotyczących ochrony środowiska) i fairwashingu (fałszywych twierdzeń dotyczących etycznej pracy).

Porozmawiaj z grupą (dyskusja):

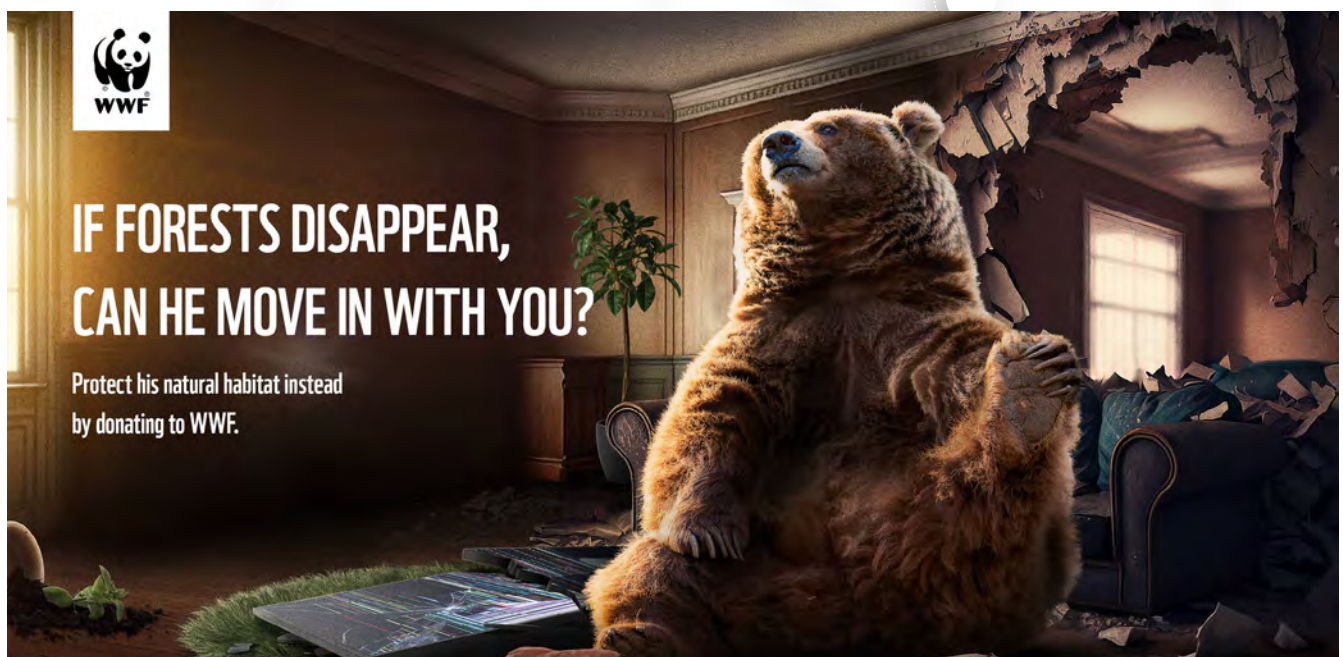
- Czy ta reklama może być przykładem greenwashingu lub fairwashingu? Dlaczego?
- Jakie informacje byłyby potrzebne, aby zweryfikować te twierdzenia?

15 min. Odwróć narrację

Zmień reklamę tak, aby opowiadała całą historię, w tym o pracownikach/pracownicach i wpływie na środowisko.

Grupy szkicują lub tworzą scenariusz swojej alternatywnej reklamy, wykorzystując nowe elementy wizualne, slogany lub narrację.

Każda grupa prezentuje swoją nową wersję reklamy.

Działania konsorcjum

Hakaton poświęcony etycznej konsumpcji

W Poznaniu (Polska) ponad dwudziestu młodych ludzi z różnych środowisk kulturowych zebrało się na Hakatonie Etycznej Konsumpcji, czyli dniu poświęconym przemyśleniu tego, jak konsumujemy i co kryje się za produktami codziennego użytku. Uczestnicy i uczestniczki przyjrzeni się globalnym łańcuchom dostaw i odkryli społeczne i środowiskowe koszty, które często są niewidoczne w europejskich wzorcach konsumpcji.

Poranek był połączeniem nauki i kreatywności: dyskusje grupowe, ćwiczenia refleksyjne i gry improwizacyjne. Pełni energii uczestnicy i uczestniczki podjęli następnie wyzwanie zaprojektowania lokalnych działań na rzecz etycznej konsumpcji. Ich pomysły obejmowały organizację warsztatów w szkołach, kampanie w mediach społecznościowych ujawniające „jak Europa zjada świat” oraz promowanie lokalnych rynków i producentów jako alternatywy dla szkodliwych, globalnych sieci.

Po południu zespoły zaprezentowały swoje projekty i otrzymały konstruktywne opinie od innych uczestników/uczestniczek oraz osób moderujących. Co ważne, kilka grup kontynuowało swoje projekty po zakończeniu wydarzenia i przekształciło koncepcje swoich kampanii w rzeczywiste działania społecznościowe

Hakaton pokazał, że kiedy młodzi ludzie uczą się, współpracują i działają razem, mogą przekształcić świadomość w znaczącą zmianę, zdobywając nową wiedzę, lepsze umiejętności pracy zespołowej i pewność siebie, aby etyczna konsumpcja stała się częścią codziennego życia.

Warsztaty dotyczące odpowiedzialnej konsumpcji z udziałem społeczności migrantów/migrantek.

W ramach bieżących działań edukacyjnych AMIN skierowanych do społeczności migranckiej, po zakończeniu projektu „From Chains to Bridges” zorganizowano warsztaty poświęcone odpowiedzialnej konsumpcji. W sesji wzięło udział siedmioro uczestników/uczestniczek w wieku od 20 do 40 lat, a poprowadził ją jeden trener.

Te warsztaty pokazały, jak ważne jest wykorzystanie dotychczasowej wiedzy i doświadczeń uczestników/uczestniczek. Chociaż wiele osób przyznało, że ich wiedza teoretyczna na temat zrównoważonej konsumpcji jest ograniczona, ich codzienne praktyki odzwierciedlały świadomy zasobów styl życia. Przykłady obejmowały ponowne wykorzystywanie odzieży, minimalizowanie

marnotrawstwa żywności oraz preferowanie lokalnych sklepów zamiast dużych supermarketów, czyli zachowania, które są silnie zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Warsztat z powodzeniem połączył istniejące nawyki z szerszymi koncepcjami odpowiedzialnej konsumpcji. Umieszczając teorię w kontekście codziennej rzeczywistości, uczestnicy/uczestniczki pogłębili swoją wiedzę i zwiększyli pewność siebie, aby angażować się w dyskusje na temat zrównoważonego rozwoju.

To działanie pokazuje, w jaki sposób praca z grupami migrantów/migrantek może pomóc w odkryciu praktycznych, opartych na doświadczeniu metod zrównoważonego rozwoju, oraz podkreśla znaczenie tworzenia przestrzeni, w których wiedza uczestników/uczestniczek jest doceniana, potwierdzana

Żywa Biblioteka

W ramach swojego zaangażowania na rzecz globalnej sprawiedliwości młodzi wolontariusze i wolontariuszki z organizacji Jugend Eine Welt zorganizowali interaktywne wydarzenie, które uwidoczniło złożone powiązania globalne i zachęciło ludzi do podjęcia działań.

Punktem wyjścia było kluczowe pytanie: w jaki sposób nasza codzienna konsumpcja jest powiązana z globalnymi łańcuchami dostaw? Jaki wpływ mają one na prawa człowieka, środowisko, a zwłaszcza na pracę dzieci? Aby zgłębić te i inne kwestie, wolontariusze/ wolontariuszki zorganizowali „Żywą Bibliotekę” poświęconą łańcuchom dostaw i pracy dzieci.

Żywa Biblioteka to wyjątkowa forma wydarzenia, w której ludzie zastępują książki. Te „żywe książki” to osoby, które dzielą się swoją wiedzą, doświadczeniami lub osobistymi poglądami na określone tematy. Odwiedzający są zachęceni do udziału w otwartych rozmowach, zadawania pytań i czerpania wiedzy bezpośrednio z tych spotkań. Ta forma tworzy przestrzeń do dialogu na równych prawach i pomaga przekształcić abstrakcyjne kwestie globalne w osobiste i zrozumiałe doświadczenia. W ramach tej interaktywnej formuły uczestnicy dyskutowali na temat tego, czym są łańcuchy dostaw i jak wpływają one zarówno na nasze codzienne życie, jak i na odpowiedzialność korporacyjną. Rozmowy dotyczyły również powiązań między łańcuchami dostaw, ochroną środowiska, prawami człowieka i celami zrównoważonego rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem realiów i konsekwencji pracy dzieci. Łącząc globalne struktury z indywidualnymi historiami i wiedzą ekspercką, Żywa Biblioteka zachęcała do krytycznej refleksji i głębszego zrozumienia.

To wydarzenie pokazało, jak skuteczne mogą być łatwo dostępne, interaktywne metody w podnoszeniu świadomości i motywowaniu do zaangażowania. To nie tylko dostarczyło informacji, ale także inspiracji. Wiele osób, które wzięło udział w tym wydarzeniu opuściło je z poczuciem, że mogą sami podjąć działania, czy to poprzez bardziej świadomą konsumpcję, czy też osobiste zaangażowanie.

Żywa Biblioteka okazała się elastyczną i skuteczną formą, którą można dostosować do różnych tematów i kontekstów, oferując skuteczny sposób na wspieranie dialogu, nauki i zbiorowej odpowiedzialności.

Warsztaty szkolne dotyczące zrównoważonych łańcuchów dostaw żywności

W szkole średniej zawodowej w Cluj-Napoca zorganizowano lokalne warsztaty promocyjne, w których wzięło udział około 20 uczniów i uczennic specjalizujących się w gastronomii i przemyśle spożywczym. Celem tego działania było przybliżenie młodzieży przygotowującej się do pracy w tej branży, kwestii zrównoważonych łańcuchów dostaw oraz ich znaczenia.

Warsztaty zostały poprowadzone wspólnie z przedstawicielem Banku Żywności w Cluj-Napoca, łącząc praktyczne doświadczenie z elementami edukacyjnymi. Uczestnicy i uczestniczki zapoznali się z głównymi etapami łańcucha dostaw żywności i przeanalizowali, gdzie najczęściej występują niezrównoważone praktyki i marnotrawstwo żywności, ze szczególnym uwzględnieniem przemysłu spożywczego.

Podczas sesji omówiono, w jaki sposób powstają odpady spożywcze, dlaczego stanowią one poważny problem społeczny i środowiskowy oraz kto ponosi za to główną odpowiedzialność. Dla wielu uczniów i uczennic kluczowym wnioskiem było zrozumienie, że gospodarstwa domowe odgrywają znaczącą rolę w powstawaniu odpadów spożywczych, często poprzez gotowanie nadmiernych ilości jedzenia lub niewłaściwe przechowywanie żywności.

Następnie uczniowie i uczennice pracowali w małych grupach, z których każda skupiała się na konkretnym etapie łańcucha dostaw. Była to okazja, aby mogli zidentyfikować nieekologiczne praktyki, omówić kwestię odpowiedzialności i zaproponować realistyczne

sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ich ilości. To ćwiczenie pomogło im spojrzeć na łańcuch dostaw jako na wzajemnie powiązany system i zachęciło do krytycznej refleksji.

Opinie uczestników i uczestniczek wskazywały na wzrost świadomości dotyczącej przyczyn i sposobów powstawania marnotrawstwa żywności, a także na uznanie dla konkretnych, możliwych do realizacji działań omówionych podczas warsztatów. Uczniowie i uczennice stwierdzili, że czują się lepiej przygotowani do podjęcia niewielkich, natychmiastowych kroków w kierunku bardziej zrównoważonych praktyk żywieniowych w życiu codziennym.

Słownik

Rzecznictwo: Podejmowanie działań w celu wsparcia sprawy i wprowadzenia zmian.

Akumulacja kapitału: Gromadzenie lub pomnażanie pieniędzy i zasobów potrzebnych do produkcji towarów i usług.

Ślad węglowy: Całkowite zanieczyszczenie klimatu spowodowane przez produkt lub działanie.

Spółki czarterowe: spółki utworzone w celu realizacji polityki kolonizacji.

Praca dzieci: Zmuszanie dzieci do pracy, co szkodzi ich przyszłości.

Gospodarka o obiegu zamkniętym: system ponownego wykorzystywania, naprawy i recyklingu w celu uniknięcia marnotrawstwa.

(Nie)sprawiedliwość klimatyczna: idea stanowiąca, że bogate kraje powinny wziąć odpowiedzialność za zmiany klimatyczne i związane z nimi szkody oraz wspierać biedniejsze kraje i społeczności, które w mniejszym stopniu przyczyniły się do powstania tego problemu, ale najbardziej na nim cierpią.

Negocjacje zbiorowe: sytuacja, w której pracownicy/pracownice, często za pośrednictwem związku zawodowego, negocjują wspólnie z pracodawcą/pracodawczynią sprawiedliwe wynagrodzenie, godziny pracy, świadczenia i warunki pracy.

Kolonializm: system, w którym jeden kraj siłą przejmuje kontrolę nad innym krajem, ziemią lub terytorium i jego mieszkańcami/mieszkankami, uznaje terror i często wysyła osadników/osadniczki, aby tam zamieszkali.

Towar: produkt wytworzony przez człowieka, który jest przeznaczony do sprzedaży na rynku.

Minerały z regionów ogarniętych konfliktami: minerały wydobywane z niestabilnych obszarów, gdzie grupy zbrojne stosują pracę przymusową i sprzedają je, aby sfinansować przemoc i broń, często trafiające do produktów codziennego użytku.

Świadoma konsumpcja: Ostrożny wybór produktów poprzez rozważenie ich wpływu społecznego, środowiskowego i etycznego.

Konsument: Osoba, która kupuje i używa produkt (my!).

Liberalizacja gospodarcza: Ograniczenie regulacji i kontroli rządowych, zapewniające przedsiębiorstwom większą swobodę, promowanie wolnego rynku, handlu i własności w celu pobudzenia wzrostu gospodarczego i konkurencji.

Wzmocnienie pozycji: Zapewnienie ludziom możliwości i pewności siebie niezbędnych do wprowadzania zmian.

Etyczne pozyskiwanie surowców: Zapewnienie, że produkty są wytwarzane w sposób sprawiedliwy i zrównoważony.

Odpady elektroniczne: Zużyty sprzęt elektroniczny, który często zawiera substancje toksyczne.

Wyzyk: niesprawiedliwe wykorzystywanie pracowników/pracownic dla zysku (np. niskie wynagrodzenie, niebezpieczne warunki pracy).

Wydobycie: Pozyskiwanie zasobów z ziemi (górnictwo, rolnictwo).

Facylitator/ka: Przewodnik/przewodniczka, który pomaga grupie uczyć się i współpracować.

Sprawiedliwy handel: System zapewniający lepsze wynagrodzenie i warunki pracy dla producentów.

Wolność zrzeszania się: Prawo do przystępowania do grup, takich jak związki zawodowe, lub tworzenia ich w celu ochrony swoich praw.

Globalna Północ/Globalne Południe: Terminy używane do grupowania krajów według poziomu rozwoju, gdzie Globalna Północ obejmuje bogatsze, „rozwinęte” kraje, a Globalne Południe obejmuje biedniejsze, „rozwijające się” kraje.

Prawa człowieka: Podstawowe prawa, które przysługują każdemu w celu zapewnienia sprawiedliwego i uczciwego traktowania..

Industrializacja: Proces, w którym kraj zaczyna wykorzystywać maszyny zamiast ludzi do produkcji towarów, co prowadzi do powstawania większych miast, miejsc pracy w fabrykach oraz szybszej i tańszej produkcji.

Pracownik/pracownica nieformalny/a: Osoba, która pracuje bez oficjalnej rejestracji lub ochrony, nie mając dostępu do świadczeń pracowniczych i bezpieczeństwa zatrudnienia.

Płaca wystarczająca do życia: Wynagrodzenie wystarczające, aby rodzina mogła żyć godnie (a nie tylko przetrwać).

Produkcja: Przekształcanie surowców w gotowy produkt.

Umiejętność korzystania z mediów: Umiejętność rozumienia i interpretowania przekazów medialnych, rozpoznawania ich wpływu i stronniczości.

Merkantylizm: Stara koncepcja ekonomiczna, zgodnie

z którą rządy powinny kontrolować handel i starać się wzbogacić swój kraj, sprzedając innym krajom więcej niż kupują.

Edukacja pozaformalna (ang. NFE): Nauka odbywająca się poza szkołą (np. warsztaty).

Planowane starzenie się: Celowe wytwarzanie produktów, które po krótkim czasie ulegają zużyciu lub przestają działać

Zobowiązanie: Osobista obietnica podjęcia określonych działań.

Surowce: Zasoby naturalne wykorzystywane do wytwarzania produktów (np. bawełna, minerały).

Sprzedawca detaliczny: Sklep sprzedający produkt końcowy.

Aktywizm akcjonariuszy/szek: sytuacja, w której akcjonariusze/szki wykorzystują swoje udziały w spółce, aby wpływać na jej zarządzanie, dążąc do zmian finansowych lub etycznych bez przejmowania pełnej kontroli.

Handel niewolnikami/niewolnicami: globalny system przymusowego kupowania i sprzedawania ludzi, zwłaszcza handel transatlantyczny, w ramach którego w XVI–XIX wieku przeniesiono miliony mieszkańców Afryki do Ameryki.

Dostawca: Firma dostarczająca części lub usługi.

Łańcuch dostaw: Historia życia produktu, od surowców do konsumenta.

Zrównoważony rozwój: Odpowiedzialne wykorzystywanie zasobów, aby wystarczyły na przyszłość.

Sweatshop: Fabryka o bardzo złych, często nielegalnych warunkach pracy.

Przejrzystość: Gdy firma jest uczciwa w kwestii sposobu wytwarzania swoich produktów.

Transport: Droga produktu z fabryki do sklepu.

Odpady: To, co pozostaje po wyrzuceniu produktu.

https://meketa.com/wp-content/uploads/2025/06/MEKETA_Modern-Mercantilism-Newsletter.pdf

<https://academic.oup.com/edited-volume/38857/chapter-abstract/337901023?redirectedFrom=fulltext&login=false>

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-07484-4_3

<https://www.visionfactory.org/post/mercantilism-how-it-shaped-today-s-economy>

<https://www.fairlabor.org/resource/fair-labor-associations-bangladesh-wage-trends-report-and-recommendations/>

<https://www.globallivingwage.org/living-wage-benchmarks/urban-bangladesh/>

<https://www.hrw.org/topic/business/garment-industry>

<https://cleanclothes.org/campaigns/rana-plaza>

<https://truecostmovie.com>

<https://storymaps.arcgis.com/stories/d3e4a7eea0804ecdbb8ae4498aa90df7>

<https://raid-uk.org/report-environmental-pollution-human-costs-drc-cobalt-demand-industrial-mines-green-energy-evs-2024/>

<https://www.statista.com/topics/11288/shipping-emissions-worldwide/>

<https://searoutes.com/2025/09/26/freight-emissions-compared-rail-truck-air-sea/>

<https://gitnux.org/sustainable-fashion-industry-statistics/>

<https://www.itu.int/en/ITU-D/Environment/Pages/Publications/The-Global-E-waste-Monitor-2024.aspx>

<https://theroundup.org/textile-waste-statistics/>

<https://www.foodmiles.com/>

<https://storymaps.arcgis.com/stories/d3e4a7eea0804ecdbb8ae4498aa90df7>

<https://raid-uk.org/report-environmental-pollution-human-costs-drc-cobalt-demand-industrial-mines-green-energy-evs-2024/>

<https://www.psychologytoday.com/us/blog/emotional-behavior-behavioral-emotions/202501/9-ways-media-shapes-norms-and-behavior>

<https://www.khanacademy.org/college-careers-more/social-media-challenges-and-opportunities/xbcfeb71becefc1ac:social-media-and-the-brain/xbcfeb71becefc1ac:how-does-social-media-impact-our-behavior/a/how-does-social-media-impact-our-behavior>

<https://www.mdpi.com/2673-995X/4/3/74>

<https://link.springer.com/article/10.1057/s41309-024-00224-8>

<https://www.oecd.org/en/topics/lobbying.html>

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/12/09/council-and-parliament-strike-a-deal-to-simplify-sustainability-reporting-and-due-diligence-requirements-and-boost-eu-competitiveness/>

Co-funded by
the European Union

CB from CHAINS
to BRIDGES

